

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

**ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ**

Διπλωματική Εργασία

της

Φωτοπούλου Χ. Ευαγγελίας

Θεσσαλονίκη, 02/2021

**ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ**

Ευαγγελίας Φωτοπούλου

Πτυχίο Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
[Σεπτέμβριος 2009-Σεπτέμβριος 2013]

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής
Δαλακούρας Θεοχάρης

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 02/2021

Όνοματεπώνυμο 1

Όνοματεπώνυμο 2

Όνοματεπώνυμο 3

.....

.....

.....

Φωτοπούλου Χ. Ευαγγελία

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική πραγματεύεται το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα μέσω διαδικτύου. Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε καθώς η ραγδαία εξέλιξη των σύγχρονων τεχνολογιών και η εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου από το μεγαλύτερο τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού, ανέδειξαν νέους τρόπους πραγματοποίησης συναλλαγών, οι οποίοι με τη σειρά τους έθεσαν τις βάσεις για την εμφάνιση νέων μορφών σχετιζόμενης με τις νέες τεχνολογίες εγκληματικότητας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Κατέστη επομένως αναγκαίο να καταδειχθεί ο αντίκτυπος της νέας αυτής πραγματικότητας η οποία αναμένεται να επηρεάσει καταλυτικά το σύγχρονο Ποινικό Δίκαιο.

Ειδικότερα, στη διπλωματική εργασία, επιχειρείται μία αρχική προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις εγκληματολογικές συνθήκες του σημερινού δυτικού κόσμου και αναδεικνύουν την ανάγκη συστηματικότερης προσέγγισης της έννοιας της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Μετά από την παράθεση ορισμένων αναγκαίων ορολογικών επισημάνσεων, το κείμενο επικεντρώνεται αφενός στην εγκληματολογική προσέγγιση σύγχρονων τρόπων νομιμοποίησης εσόδων μέσω διαδικτύου και αφετέρου στην αναλυτική ερμηνεία του εθνικού νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς.

Αναπτύσσεται έτσι συνοπτικά το υφιστάμενο διεθνές, ενωσιακό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση σύγχρονων μορφών «ξεπλύματος βρώμικου χρήματος», όπως αυτό διαμορφώθηκε κατά την τελευταία ιδίως δεκαετία.

Εν συνέχεια επιχειρείται συστηματική εγκληματολογική προσέγγιση ειδικότερων μορφών τέλεσης του υπό εξέταση αδικήματος μέσω διαδικτύου, ενώ η εργασία επιδιώκει να καταδείξει την καταλυτική σημασία που διαδραματίζει ο σύγχρονος χρηματοπιστωτικός τομέας στην υποβοήθηση τέλεσης αντίστοιχων εγκλημάτων.

Σε μεταγενέστερο κεφάλαιο, επιχειρείται η συστηματική ανάλυση και ερμηνεία του νεοπαγούς Ν. 4557/2018 καθώς και ζητημάτων που αναφέρονται από την εφαρμογή του. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται ιδίως στο ζήτημα του προστατευόμενου εννόμου αγαθού, των ειδικότερων τρόπων τέλεσης του εγκλήματος, του τόπου τέλεσης του αδικήματος καθώς και της δέσμευσης και δήμευσης των προϊόντων των βασικών αδικημάτων των οποίων επιχειρείται η νομιμοποίηση.

Έπειτα, παρουσιάζεται συνοπτικά μελέτη περίπτωσης νομιμοποίησης εσόδων μέσω διαδικτύου, προκειμένου να καταδειχθεί ακριβώς ο πολύπλοκος χαρακτήρας της σύγχρονης αυτής μορφής εγκληματικότητας και να αποτυπωθούν οι συνέπειές της για την σημερινή οικονομία.

Τέλος, η γράφουσα επιδιώκει, μέσω της εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, να προτείνει μεθόδους πληρέστερης νομοθετικής αντιμετώπισης του υπό κρίση ζητήματος.

Λέξεις Κλειδιά:

Διαδίκτυο

Ψηφιακή εγκληματικότητα

Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠ: Άρειος Πάγος

αριθ.: αριθμός

Αρμ: Αρμενόπουλος

βλ.: Βλέπε

ΓΜ: Γενικό Μέρος

Γνωμ: Γνωμοδότηση

ΔΕΕ: Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών

ΔΕΕ: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕΕυρΔ: Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου

ΕΕμπΔ: Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου

ΕΕΠ: Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

ΕλλΔνη: Ελληνική Δικαιοσύνη

επ.: Επόμενα

επιμ.: Επιμέλεια έκδοσης

ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Ν.: Νόμος

Ολ: Ολομέλεια

ΠοινΔικ: Ποινική Δικαιοσύνη

ΠοινΧρ: Ποινικά Χρονικά

υποσ.: Υποσημείωση

Περιεχόμενα

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
1.1 Το συζητούμενο πρόβλημα και η σημασία του	9
1.2 Σκοπός – Στόχοι	10
1.3 Συνεισφορά	10
1.4 Διάρθρωση της μελέτης	10
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	11
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	12
4.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
4.1. Η εκμετάλλευση της τεχνολογίας και οι προκλήσεις για το σύγχρονο Ποινικό Δίκαιο	13
4.2. Συστηματική προσέγγιση των πληροφοριακών εγκλημάτων	16
4.3. Η νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων και η αυξητική της τάση μέσω της χρήσης του διαδικτύου	18
5. Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΩΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	20
5.1. Εγκληματολογικές επισημάνσεις	20
5.2. Η διεθνής διάσταση του εγκληματικού φαινομένου	22
6. ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	24
6.1. Διεθνείς και ενωσιακές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	24
6.2. Το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	39
7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ Ν. 4557/2018	44
7.1. Το προστατευόμενο έννομο αγαθό	44
7.2. Η προερχόμενη από το «βασικό» αδίκημα περιουσία	50
7.3. Οι επιμέρους τρόποι τέλεσης της νομιμοποίησης εσόδων	56
7.3.1. Η μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσίας	57

7.3.2. Η απόκρυψη ή συγκάλυψη της εγκληματικής περιουσίας	59
7.3.3. Η απόκτηση ή κατοχή περιουσίας – Το ζήτημα του «αυτοξεπλύματος» ..	60
7.3.4. Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα	61
7.3.5. Η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων	62
7.3.6. Η απόπειρα διάπραξης, υποβοήθηση, υποκίνηση, διευκόλυνση ή παροχή συμβουλών σε τρίτο.....	63
7.4. Το σύστημα κυρώσεων του Ν. 4557/2018	63
7.5. Ο τόπος τέλεσης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες – Η περίπτωση τέλεσης του ξεπλύματος μέσω διαδικτύου	69
8. Περιπτώσεις νομιμοποίησης εσόδων με χρήση του διαδικτύου.....	71
8.1. Ψηφιακά νομίσματα και νομιμοποίηση εσόδων.....	71
8.1.1. Αναγκαίες ορολογικές επισημάνσεις.....	71
8.1.2. Κρυπτονομίσματα και ξέπλυμα χρήματος.....	74
8.2. Ξέπλυμα χρήματος μέσω ηλεκτρονικού τζόγου	76
9. Μελέτη περίπτωσης	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	86

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1.1 Το συζητούμενο πρόβλημα και η σημασία του

Αναμφισβήτητα, η ανθρωπότητα αντικρύζει στις μέρες μας μία απόλυτη άνοδο και εξέλιξη των τεχνολογικών επιστημών. Η εκρηκτική διάδοση των σύγχρονων τεχνολογιών και η παροχή δυνατότητας αξιοποίησής τους σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού επιδρά, όπως ήταν προφανές, καταλυτικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης κοινωνίας διαδραματίζοντας ενεργό ρόλο σε ποικίλες εκφάνσεις της καθημερινότητας, μεταξύ των οποίων και ο τομέας των συναλλαγών.

Ωστόσο, η ραγδαία αύξηση των συναλλαγών μέσω διαδικτύου και τα υφιστάμενα μέχρι σήμερα νομοθετικά κενά για την προστασία των συναλασσόμενων παρείχαν πρόσφορο έδαφος για την ανάδειξη νέων μορφών εγκληματικής συμπεριφοράς και ιδίως νέων τρόπων τέλεσης των «παραδοσιακών» οικονομικών εγκλημάτων. Μεταξύ των εγκλημάτων, ο τρόπος τέλεσης των οποίων αναπροσαρμόστηκε, μέσω της εκτεταμένης χρήσης του διαδικτύου, συγκαταλέγεται το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, οι σοβαρές συνέπειες από την τέλεση του οποίου επηρεάζουν άμεσα τη διεθνή κοινότητα.

Όπως είναι φυσικό, οι εξελίξεις αυτές δεν μπορούν να αφήσουν ανεπηρέαστο το νομικό κλάδο. Υπήρξε άμεση ανάγκη πλήρους αναδιάρθρωσης του κανονιστικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης μορφής εγκληματικότητας, προκειμένου να προστατευθεί επαρκέστερα το σύνολο της σύγχρονης οικονομικής ζωής.

Ενόψει της τεράστιας επιρροής που ασκεί το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, στη νέα του αυτή διάσταση, για την εν γένει εξέλιξη της

νομικής επιστήμης, το συγκεκριμένο ζήτημα επιλέχθηκε ως αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

1.2 Σκοπός – Στόχοι

Σκοπός του παρόντος συγγραφικού έργου είναι η εξοικείωση του αναγνώστη με νέους εγκληματολογικούς και οικονομικούς όρους σχετικούς με το υπό συζήτηση έγκλημα.

Η μελέτη επιδιώκει να συνοψίσει το ευρύτερο κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς, αναλύοντας εν συνεχεία επιμέρους εκφάνσεις της. Βασική επιδίωξη της παρούσας εργασίας αποτελεί ωστόσο η ανάλυση και ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας αναφορικά με το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων, σε περιπτώσεις διαδικτυακής τέλεσής του.

1.3 Συνεισφορά

Είναι γνωστό ότι το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα απασχολεί πλέον μεγάλη μερίδα του σύγχρονου νομικού κόσμου. Η παρούσα εργασία, συνεισφέρει με ενεργό τρόπο στον εμπλουτισμό της ελληνικής βιβλιογραφίας για ένα σύγχρονο ζήτημα το οποίο αναμένεται να κεντρίσει ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον της εθνικής θεωρίας και νομολογίας στο προσεχές μέλλον.

1.4 Διάρθρωση της μελέτης

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, επιχειρείται αρχικά η εξέταση γενικών ζητημάτων σχετιζόμενων με τον αντίκτυπο των τεχνολογικών εξελίξεων στη σύγχρονη εγκληματικότητα, ενώ παράλληλα η μελέτη επικεντρώνεται στο ακανθώδες ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα μέσω διαδικτύου.

Στο επόμενο μέρος της, η εργασία επιδιώκει την εξοικείωση του αναγνώστη ουσιαστικά όρους, η κατανόηση των οποίων κρίνεται απαραίτητη για την παρακολούθηση του σύνθετου αυτού εγκλήματος.

Στο επόμενο κεφάλαιο, αναπτύσσεται συνοπτικά το σημερινό διεθνές, ενωσιακό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο αναφορικά με ζητήματα σχετιζόμενα με το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους τρόπους αντιμετώπισης της τέλεσής του μέσω διαδικτύου.

Στο επόμενο κεφάλαιο, η εργασία επικεντρώνεται σε ειδικότερες μορφές τέλεσης του εν λόγω αδικήματος μέσω χρήσης του διαδικτύου.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιέχει αναλυτική προσέγγιση του εθνικού νομοθετικού πλαισίου για το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος».

Στο προτελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζεται συνοπτικά μελέτη περίπτωσης σχετική με την υπό μελέτη εγκληματική συμπεριφορά.

Τέλος, επιχειρείται η παράθεση προτάσεων αναφορικά με τη βελτίωση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, η οποία αποσκοπεί στην ουσιαστικότερη αντιμετώπιση της ολοένα αυξανόμενης αυτής μορφής εγκληματικότητας.

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονείται από πτυχιούχο Νομικής και εν ενεργεία δικηγόρο, επικεντρώνεται συνεπώς στη νομική και εγκληματολογική προσέγγιση της υπό μελέτη εγκληματικής συμπεριφοράς, με παράλληλη προσθήκη αναφορών οικονομικής και τεχνολογικής φύσης που σχετίζονται άμεσα με το υπό εξέταση ζήτημα.

Η εργασία βασίστηκε στην μελέτη και ανάλυση ελληνικής και ξένης νομοθεσίας, νομολογίας και ιδίως βιβλιογραφίας αναφορικά με ζητήματα, που ανάγονται στη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα μέσω διαδικτύου. Ταυτόχρονα, αξιοποιήθηκε το θεωρητικό και επαγγελματικό υπόβαθρο της υποψήφιας διπλωματούχου προκειμένου να καταδειχθεί με πληρότητα ο σημερινός τρόπος αντιμετώπισης της εν λόγω εγκληματικής συμπεριφοράς και να αναδειχθούν τυχόν νομοθετικές αστοχίες και ερμηνευτικές δυσκολίες που προκύπτουν από ζητήματα σχετιζόμενα με την εθνική νομοθεσία.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τη σύνταξη του παρόντος πονήματος ακολουθήθηκε η εξής μέθοδος: αρχικά επιχειρήθηκε αναλυτική μελέτη ελληνικών και αλλοδαπών βιβλίων, άρθρων, μελετών και ερευνών αφενός σε σχέση με την εγκληματικότητα μέσω διαδικτύου και αφετέρου σε σχέση με το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Εν συνεχεία επισκοπήθηκε το υπάρχον διεθνές, ενωσιακό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Περαιτέρω, ερευνήθηκαν επιμέρους τρόποι τέλεσης του εν λόγω εγκλήματος. Έπειτα, η γράφουσα προέβη σε συστηματική ανάλυση του υφιστάμενου νομοθετήματος για την ποινική αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ενώ τμήμα της εργασίας αφιερώθηκε σε μελέτη περίπτωσης σχετική με το υπό εξέταση θέμα. Τέλος, μέσω της συνδυαστικής αξιοποίησης των ανωτέρω στοιχείων, υποβλήθηκαν συμπεράσματα και προτάσεις για την ορθότερη αντιμετώπιση της σοβαρής αυτής εγκληματικής συμπεριφοράς.

4.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

4.1. Η εκμετάλλευση της τεχνολογίας και οι προκλήσεις για το σύγχρονο Ποινικό Δίκαιο

Η ραγδαία ανάπτυξη της πληροφορικής και η δημιουργία της λεγόμενης «ψηφιακής κοινωνίας»¹, αποτελούν κατακτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών, προκαλώντας όμως παράλληλα μία εξάρτηση των ανθρώπων από την τεχνολογία, καθώς σχεδόν όλες οι πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας συνδέονται με την ηλεκτρονική επεξεργασία στοιχείων².

Πράγματι, με την εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου και την εγκατάσταση μονάδων ηλεκτρονικών υπολογιστών στις κατοικίες εκατομμυρίων πολιτών, η πληροφορία απέκτησε σταδιακά τεράστια σημασία, εκτινάσσοντας την παραγωγικότητα και την ταχεία εκμετάλλευση αγαθών, προσφέροντας ταυτόχρονα εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στη γνώση³.

Ωστόσο, η εκρηκτική αυτή διάδοση των νέων τεχνολογιών, η οποία αποτέλεσε τη βάση για έναν νέο καταμερισμό ισχύος, ανεπηρέαστο από τα εθνικά σύνορα⁴, συντέλεσε στην βαθμιαία ενίσχυση των κοινωνικών διακρίσεων με κριτήριο τη δυνατότητα πρόσβασης στην κοινωνία της πληροφορίας⁵. Επιπλέον, η νέα εποχή παγκοσμιότητας και η απορρέουσα από αυτή δυνατότητα εύκολης και άμεσης πρόσβασης στην

¹ Βλ. για την εννοιολογική απόδοση του όρου ενδεικτικά *Τσουραμάνη*, Ψηφιακή Εγκληματικότητα, 2005, 1 επ.

² Βλ. *Αργυρόπουλο*, Ηλεκτρονική Εγκληματικότητα, 2001, 1 επ.

³ *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, Αρμ 2007, 1058 επ.

⁴ *Ross*, Οι βιομηχανίες του μέλλοντος, 2016, 360.

⁵ *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, ο.π., 1058, *Τσουραμάνη*, ο.π., 3, *Glouch*, A world of difference: The Budapest Convention on Cybercrime and the challenges of harmonization, MonUnLR 2014. 698 επ

πληροφορία, έθεσαν τη βάση για την ανάπτυξη ενός συστήματος ελέγχου της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των πολιτών, αυξάνοντας τον κίνδυνο κατάχρησης των προσωπικών δεδομένων⁶ τους αλλά και τον κίνδυνο υπονόμησης της ίδιας της έννοιας της δημοκρατίας⁷.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η εξάπλωση των νέων τεχνολογιών⁸, δεν άργησε να οδηγήσει στην εκδήλωση νέων μορφών εγκληματικής συμπεριφοράς⁹. Ειδικότερα, ο κυβερνοχώρος αποτέλεσε νέα επιφάνεια προσβολής εννόμων αγαθών που θίγονται μέσω τέλεσης «κλασσικών» εγκλημάτων¹⁰, τα οποία έλαβαν, μέσω της χρήσης των υπολογιστών και του διαδικτύου, υπερεθνική διάσταση, αλλά και νέων εννόμων αγαθών σχετιζόμενων με μορφές κατάχρησης των ίδιων των πληροφοριακών συστημάτων και των πληροφοριών που αυτά εμπεριέχουν¹¹.

Οι ανωτέρω εξελίξεις, δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο τον ποινικό νομοθέτη¹². Ωστόσο, ο συνεχώς μεταβαλλόμενος χαρακτήρας της πληροφορικής και των κινδύνων που η κατάχρησή της ενέχει για τα έννομα αγαθά, δημιουργούν έντονες και διαρκείς προκλήσεις για το σύγχρονο ποινικό Δίκαιο¹³. Πέραν του γεγονότος ότι οι

⁶ Βλ. τις σκέψεις του Πανούση, Επτά αλήθειες, μία πρόταση και ένα υστερόγραφο για το Μεγάλο Αδερφό σε e-ΘΕΜΙΣ, Το Δίκαιο στην Ψηφιακή Εποχή, 2012, 79 επ.

⁷ Βλ. επ' αυτού ενδεικτικά *Jougleux*, Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Διαδικτύου, 2016, 5 επ. και τις εκεί παραπομπές.

⁸ Βλ. στατιστικά δεδομένα για την εξάπλωση της χρήσης του διαδικτύου σε www.internetworldstats.com

⁹ *Glouch*, A world of difference ο.π., 698 επ. Βλ. ορισμένα παραδείγματα τέτοιων συμπεριφορών σε *Τσόλια*, Η πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις επιθέσεις κατά των συστημάτων πληροφοριών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2005/222 ΔΕΥ του Συμβουλίου σε e-ΘΕΜΙΣ, Αντιμέτωποι με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις, 2011, 5.

¹⁰ Όπως για παράδειγμα η απάτη, η παιδική πορνογραφία ή η δυσφήμιση, εγκλήματα που μπορούν να τελεστούν και χωρίς τη χρήση η/υ.

¹¹ *Τσουραμάνη*, ο.π., 3.

¹² Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, ο.π., 1058 επ.

¹³ Βλ. *Χατζηνικολάου*, Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος, 2017, 176.

νεοπαγείς εγκληματικές συμπεριφορές δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με χρήση των «κλασσικών» ποινικών διατάξεων, σημαντικές δυσκολίες επέφερε το ζήτημα οριοθέτησης της δικαιοδοσίας και της τοπικής αρμοδιότητας των εθνικών κρατών, τα οποία κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν συμπεριφορές με εμφανώς διακρατικό χαρακτήρα¹⁴. Εξάλλου, όπως ευλόγως επισημάνθηκε¹⁵, η τυποποίηση των ποινικών διατάξεων για την καταπολέμηση του ηλεκτρονικού εγκλήματος έπρεπε να γίνει με τρόπο σαφή και κατανοητό, ώστε να καθίστανται διακριτά τα όρια μεταξύ ελεύθερης πρόσβασης στην κοινωνία της πληροφορίας και αξιόποινης συμπεριφοράς. Από την άλλη πλευρά, ο ποινικός νομοθέτης κλήθηκε να θεσπίσει ποινικές διατάξεις δυνάμενες να καλύψουν συμπεριφορές που ενδεχομένως δεν είχαν ακόμη εκδηλωθεί, ενόψει της ραγδαίας και καθημερινής εξέλιξης της πληροφορικής τεχνολογίας και συνακόλουθα, των εγκληματικών συμπεριφορών που σχετίζονται με την κατάχρησή της.

Έτσι, ο χώρος της λεγόμενης ηλεκτρονικής εγκληματικότητας, πέραν του προφανούς αντίκτυπού του στην κοινωνική και οικονομική ζωή ενόψει και των τεράστιων κερδών που φαίνεται να αποφέρει στους δράστες¹⁶, συγκέντρωσε το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας, θέτοντας το πλαίσιο για τη δημιουργία ενιαίου νομοθετικού συστήματος αντιμετώπισης του φαινομένου¹⁷. Εξάλλου, η ενιαία προσέγγιση του φαινομένου του ηλεκτρονικού εγκλήματος από τις εθνικές νομοθεσίες αποτελεί σταθερή βάση για τη

¹⁴ Βλ. ενδεικτικά Χατζηνικολάου, ο.π., 176, *Geist*, Is there a there there-Toward greater certainty for Internet jurisdiction, BerkeleyTechLJ, 2001. 1345.

¹⁵ *McBoyle v. United States*, 283 U.S. 25. 27 (1931), παραπεμπόμενη από *Kerr*, *Cybercrime's Scope: Interpreting 'Access' and 'Authorization' in computer misuse statutes*, New York University Law Review, 2003. 1956.

¹⁶ *Moore/Clayton/Anderson*, *The economics of Online Crime*, JEcPer 2009 3 επ.

¹⁷ Βλ. ενδεικτικά *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση των επιθέσεων κατά των συστημάτων πληροφοριών στο πλαίσιο της Ε.Ε. και η αναμενόμενη επίδρασή της στην ελληνική έννομη τάξη, ΠoinXp 2011, 490, *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών: οι θέσεις της ΕΕ για την ποινική τους αντιμετώπιση και το ελληνικό ποινικό δίκαιο, Δίκαιο Πληροφορικής (πρακτικά), 2013, 59 επ, *Βαγενά*, Το νέο θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος, ΔίΜΕΕ, 2017 ,28 επ.

διεθνή συνεργασία ενώ ταυτόχρονα αποκλείει ή τουλάχιστον μειώνει αισθητά τον κίνδυνο δημιουργίας «λιμανιών ασφαλείας», όπως χαρακτηρίζονται τα κράτη, που ελλείπει αντίστοιχων νομοθετικών προβλέψεων, προσελκύουν δράστες ηλεκτρονικών εγκλημάτων, οι οποίοι εξασφαλίζουν με τον τρόπο αυτό την ανυπαρξία του διττού αξιοποιίνου¹⁸.

4.2. Συστηματική προσέγγιση των πληροφοριακών εγκλημάτων

Σε παγκόσμιο επίπεδο, φαίνεται να μην έχει επικρατήσει συγκεκριμένος ορισμός για την έννοια του πληροφοριακού εγκλήματος. Στη βιβλιογραφία¹⁹ εμφανίζονται οι όροι «πληροφοριακό έγκλημα», «έγκλημα που σχετίζεται με η/υ» και «έγκλημα του διαδικτύου», πολλές φορές αναφερόμενοι στις ίδιες εγκληματικές συμπεριφορές.

Παλαιότερα, με τον όρο πληροφοριακό έγκλημα, υπονοούνταν εγκληματικές συμπεριφορές σχετιζόμενες με τους ίδιους τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο²⁰. Ωστόσο, το ενδιαφέρον του σύγχρονου διεθνούς νομοθέτη στρέφεται πλέον στην έννοια των πληροφοριακών συστημάτων και των ηλεκτρονικών δεδομένων, τα οποία καλείται να προστατεύσει από εγκληματικές δράσεις που στρέφονται σε βάρος τους ή από εγκληματικές πράξεις που τελούνται με κατάχρησή τους²¹. Υπό την έννοια αυτή, ορθότερη φαντάζει η χρήση του όρου «πληροφοριακό έγκλημα», ο οποίος δύναται να καταλάβει τόσο συμπεριφορές προσβολής των

¹⁸ *Glouch*, A world of difference ο.π., 701.

¹⁹ Βλ. ιδίως *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, ο.π., 1061, *Vogel*, Towards a Global Convention against Cybercrime, ReAIDP/e-RIAPL, 2008. C-07, 1, *Gercke*, Understanding Cybercrime: Phenomena. Challenges and Legal Response, 2012 11 επ.

²⁰ *Vogel*, Towards a Global Convention against Cybercrime, ο.π. 1.

²¹ *Vogel*, Towards a Global Convention against Cybercrime, ο.π., 1, *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, ο.π., 1062.

πληροφοριακών συστημάτων και των ηλεκτρονικών δεδομένων καθαυτά όσο και συμπεριφορές που τελούνται με τη χρήση των συστημάτων αυτών²².

Τα πληροφοριακά εγκλήματα διακρίνονται στις εξής κατηγορίες²³:

α) Εγκλήματα που έχουν ως αντικείμενο προσβολής τα ίδια τα πληροφοριακά συστήματα και τα ψηφιακά δεδομένα ή τις ιδιότητες αυτών, τα οποία έχουν ήδη αναχθεί σε αγαθά χρίζοντα προστασίας από το διεθνή νομοθέτη. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα εγκλήματα που στρέφονται εναντίον της εμπιστευτικότητας, ακεραιότητας και διαθεσιμότητας των πληροφοριακών συστημάτων και των ψηφιακών δεδομένων.

β) «Κλασσικά» εγκλήματα του Ποινικού Δικαίου, τα οποία τελούνται μέσω των πληροφοριακών συστημάτων. Οι συμπεριφορές αυτές προσβάλλουν κοινά έννομα αγαθά, για την προστασία των οποίων χρειάστηκε η εισαγωγή νέων νομοτυπικών μορφών προκειμένου να είναι εφικτή η τιμωρία τους. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται συμπεριφορές όπως η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, έγκλημα το οποίο πραγματεύεται η παρούσα εργασία.

γ) Εγκλήματα περιεχομένου, τα οποία περιλαμβάνουν εγκληματικές προσβολές που προκύπτουν από το περιεχόμενο των δεδομένων που μεταδίδονται μέσω συστημάτων πληροφοριών. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται συμπεριφορές όπως η παιδική πορνογραφία ή η εξύβριση/συκοφαντική δυσφήμιση μέσω η/υ.

²² *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, ο.π., 1062.

²³ Βλ. για τη συστηματική κατάταξη *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, ο.π., 1062 επ., *Vogel*, Towards a Global Convention against Cybercrime, ο.π., 2.

δ) «Κλασσικά» εγκλήματα των οποίων η τέλεση μέσω η/υ προσβάλλει παράλληλα και ένα συνδεδεμένο με τα ηλεκτρονικά δεδομένα έννομο αγαθό. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται συμπεριφορές όπως η προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας, η απαγορευμένη αντιγραφή προγράμματος η/υ.

4.3. Η νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων και η αυξητική της τάση μέσω της χρήσης του διαδικτύου

Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή όπως συχνά ονομάζεται, το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος²⁴» και η αντιμετώπιση των υπέρμετρων συνεπειών του απασχολούν έντονα τη διεθνή έννομη τάξη κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες²⁵. Πράγματι, η σταδιακή συνειδητοποίηση ότι ορισμένα εγκλήματα αποφέρουν στους δράστες τεράστια έσοδα τα οποία εισάγονται στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα συγκεκριμένα, προκειμένου να μπορέσουν εν συνεχεία να αποτελέσουν αντικείμενο απόλαυσης για τους δράστες²⁶, οδήγησε τις σύγχρονες έννομες τάξεις σε λήψη αυστηρών μέτρων για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης παράνομης συμπεριφοράς²⁷.

Το ποινικό δίκαιο αποτέλεσε έτσι το μοχλό, μέσω του οποίου επιδιώχθηκε, στη νέα αυτή παγκόσμια πραγματικότητα, η κατά το δυνατόν αποτελεσματικότερη

²⁴ Βλ. ενδεικτικά Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, 2002, 19 επ.

²⁵ Βλ. απολύτως ενδεικτικά Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 24 επ., Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξέπλυματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ΠοινΧρ 2007, 3 επ., Παύλου, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Από τον Ν. 2331/1995 στον Ν. 3424/2005: η εξέλιξη και γιγάντωση μίας δογματικής και κυρωτικής εκτροπής, ΠοινΧρ 2006, 342 επ., Συμεωνίδου-Καστανίδου, Δικηγορικό απόρρητο και νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, ΠοινΧρ 2006, 289, Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων μετά το Ν 3424/2005: ερμηνευτικές προτάσεις, ΠοινΔικ 2007, 606 επ., Ulrich, Η έννομη τάξη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, ΠοινΧρ 2011, 721

²⁶ Βλ. Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 21.

²⁷ Βλ. Καμπέρου-Ντάλτα, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, 2009, 5 επ.

αντιμετώπιση του ανωτέρω φαινομένου, εντασσόμενο και το ίδιο σε ένα σύστημα πρόληψης κινδύνων για την παγκόσμια οικονομία²⁸.

Με δεδομένο δε ότι η τέλεση διαδικτυακών εγκλημάτων τείνει να αποβαίνει ιδιαίτερα επικερδής για τους δράστες²⁹, καθώς το διαδίκτυο, λόγω της διασυνοριακής του διάστασης, καθιστά εφικτή την τέλεση σχεδόν οποιουδήποτε εγκλήματος ελαχιστοποιώντας το ρίσκο τυχόν ανακάλυψης της ταυτότητας του δράστη, τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται αύξηση της τέλεσης διάφορων οικονομικών³⁰ και άλλων εγκλημάτων³¹ μέσω διαδικτύου³².

Ταυτόχρονα, η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και η αύξηση του αριθμού και των ειδών συναλλαγών που πραγματοποιούνται πλέον ηλεκτρονικά, οδήγησαν στην δημιουργία νέων μορφών παροχής οικονομικών υπηρεσιών μέσω διαδικτύου, νέων μορφών πληρωμών, ακόμη και νέων συναλλαγμάτων. Οι συγκεκριμένες εξελίξεις, παρά το γεγονός ότι διευκόλυναν ουσιαδώς τη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική ζωή, παρείχαν ωστόσο πρόσφορο έδαφος στους δράστες αξιόποινων πράξεων, τελεσθεισών ως επί το πλείστο μέσω διαδικτύου, προκειμένου οι τελευταίοι να εκμεταλλευτούν την ανυπαρξία ολοκληρωμένου κανονιστικού πλαισίου και την έλλειψη εξοικείωσης της πλειοψηφίας του πληθυσμού και να νομιμοποιήσουν τα έσοδα από τις παράνομες δραστηριότητές τους.

²⁸ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ο.π.

²⁹ *Schmidt*, *Patrolling Cyberspace: Lessons Learned from a Lifetime in Data Security*, 2006, 13 επ.

³⁰ Όπως η απάτη, η κλοπή ταυτότητας κ.α. Βλ. για το ζήτημα *Demosthenes Chryssikos, Nikos Passas, Christopher D. Ram*, *The evolving challenge of identity-related crime: addressing fraud and the criminal misuse and falsification of identity (UN ISPAC)*, 154. <http://www.ispac-italy.org/pubs/ISPAC%20-%20Identity%20Theft.pdf>

³¹ Όπως τα εγκλήματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων. Βλ. έκθεση Moneyval, *Criminal money flows on the Internet*, 2012, 31.

³² Βλ. έκθεση Moneyval, *Criminal money flows on the Internet*, ο.π., 21 επ.

5. Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΩΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

5.1. Εγκληματολογικές επισημάνσεις

Ο όρος νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ή, για την ακρίβεια, ο όρος «ξέπλυμα χρήματος³³», χρησιμοποιήθηκε το πρώτον στις ΗΠΑ κατά τη δεκαετία του 1920³⁴. Σε αυτόν αναφέρονταν οι αστυνομικοί προκειμένου να περιγράψουν τα καθαριστήρια που ανήκαν στη μαφία και τα οποία εκμεταλλεύονταν εγκληματίες προκειμένου να προσδώσουν νόμιμη υπόσταση στα παράνομα έσοδά τους³⁵. Τα εγκληματικά κέρδη τους δηλαδή, εμφανίζονταν ως κέρδη από την υποτιθέμενη επιχειρηματική δραστηριότητα των εγκληματιών, ώστε μετά το «ξέπλυμά» τους, να μπορούν να εισαχθούν εκ νέου στην εθνική οικονομία. Ο συγκεκριμένος όρος απέκτησε νομική χρησιμότητα το 1982, όταν, με απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου των ΗΠΑ, δημεύτηκαν τα ήδη νομιμοποιηθέντα έσοδα από εμπόριο ναρκωτικών στην Κολομβία³⁶.

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα είναι η σύνθετη διαδικασία που περιλαμβάνει την αρχική απόκρυψη της πραγματικής (παράνομης) πηγής εσόδων ενός προσώπου και την εν συνεχεία «μεταμφίεση» των εσόδων αυτών, προκειμένου να εισαχθούν με νόμιμη μορφή στην εθνική ή παγκόσμια οικονομία³⁷.

³³ Money laundering

³⁴ *Stessens*, Money Laundering, 2000, 82 επ.

³⁵ *Chaikin*, Money Laundering as a Supra-National Crime: An investigatory Perspective, Principles and Procedures For A Transnational Criminal Law, 1992, 415.

³⁶ *United States v. \$4,255,625.39*, 551 F. Supp. 314 (S.D. Fla. 1982) <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/551/314/2366254/>

³⁷ *Stessens*, Money Laundering, ο.π. 83.

Γίνεται επομένως κατανοητό ότι η διαδικασία νομιμοποίησης εγκληματικών εσόδων επιδιώκει την εκπλήρωση δύο διαφορετικών σκοπών: αφενός την απόκρυψη της προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας, από την οποία και προέκυψαν τα παράνομα κέρδη και αφετέρου την διασφάλιση της απόλαυσης των συγκεκριμένων εσόδων από τους δράστες ή τρίτους μέσω της εισαγωγής τους στη συνήθη νόμιμη οικονομική ζωή³⁸ ή της επαναχρησιμοποίησής τους για την τέλεση νέων εγκληματικών ενεργειών.

Η νομιμοποίηση εσόδων περιλαμβάνει τρία στάδια: τη μετατροπή των παράνομων εσόδων σε άλλης μορφής περιουσιακό στοιχείο, την απόκρυψη του πραγματικού κατόχου ή της πραγματικής πηγής προέλευσης των χρημάτων και την πρόσδοση νομιμοφάνειας στα παρανόμως κτηθέντα έσοδα, προκειμένου αυτά να επανεισαχθούν στην οικονομία δίχως να κινήσουν υποψία αναφορικά με την προέλευσή τους³⁹.

Η νομιμοποίηση εσόδων, παίρνει λοιπόν τη μορφή «δευτερογενούς εγκλήματος» σε «πρωτογενή» κυρίως οργανωμένα εγκλήματα, όπως κατεξοχήν το εμπόριο ναρκωτικών, τα ηλεκτρονικά εγκλήματα, τα εγκλήματα εκμετάλλευσης παράτυπων μεταναστών κ.α. αλλά και σε «πρωτογενή» παραδοσιακά εγκλήματα τα οποία αποφέρουν τεράστια οικονομικά οφέλη⁴⁰. Η υπέρογκη εισροή χρηματικών ποσών καθιστά αναγκαία την ανεύρεση μεθόδων προκειμένου οι δράστες να κατορθώσουν αφενός να μην προκαλέσουν τις υποψίες των διωκτικών αρχών, ενεργοποιώντας με τον

³⁸ *Stessens, Money Laundering*, ο.π. 83.

³⁹ *Beare and Schneider, Tracing of Illicit Funds: Money Laundering in Canada*, 1990. 304.

⁴⁰ Βλ. *Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος*, ό.π., 20, *Χλούπη, Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: περιγραφή του φαινομένου και τρόποι αντιμετώπισης*, ΠοινΔικ 2000, 369 επ., *Λάζου, Το οικονομικό έγκλημα στη σύγχρονη Ελλάδα. «Σκληρά» δεδομένα και βασικές συντεταγμένες*, ΠοινΔικ 2000, 655 επ.

τρόπο αυτό τον κρατικό κατασταλτικό μηχανισμό και αφετέρου να μπορέσουν να απολαύσουν τις χρηματικές τους απολαβές, όπως αναλυτικά αναφέρεται ανωτέρω.

Στην πράξη, η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων, λαμβάνει χώρα ιδίως μέσω της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού τομέα και την τοποθέτηση, μέσω διάφορων μεθόδων συγκάλυψης της αληθούς προέλευσης των χρημάτων, επιμέρους κατακερματισμένων ποσών σε λογαριασμούς, προκειμένου να αξιοποιηθούν αυτά για την αγορά χρηματοπιστωτικών προϊόντων, την είσπραξη ή την εν γένει διοχέτευση στην οικονομία⁴¹. Για τη διαδικασία αυτή αξιοποιείται πολλές φορές το νομικό και τραπεζικό σύστημα χωρών με χαλαρό κανονιστικό πλαίσιο, όπως αναλυτικά εκτίθεται κατωτέρω.

Αντιλαμβάνεται, συνεπώς, κανείς ότι το συγκεκριμένο εγκληματικό φαινόμενο, αποτελείται από περισσότερα σύνθετα στάδια, κατατείνοντας στην εισαγωγή τεράστιων χρηματικών ποσών με παράνομη προέλευση στη νόμιμη συναλλακτική ζωή, προκαλώντας με τον τρόπο αυτό υπέρμετρο πλήγμα στην παγκόσμια οικονομία.

5.2. Η διεθνής διάσταση του εγκληματικού φαινομένου

Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει ορθώς χαρακτηριστεί ως τυπικό παράδειγμα διεθνοποίησης του ποινικού φαινομένου⁴². Πράγματι, ως έγκλημα, έχει πρωτίστως διεθνείς όψεις, κυρίως λόγω της συχνής τέλεσής του σε κράτος διάφορο του κράτους τέλεσης του βασικού αδικήματος⁴³. Στην πράξη δε, παρατηρείται το φαινόμενο, επιμέρους στάδια του εγκλήματος να τελούνται

⁴¹ Βλ. Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ό.π., 22, Κάτσιου, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος: Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, 1998, 76 επ.

⁴² Βλ. Καμπέρου-Ντάλτα, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, 2009, 5 επ.

⁴³ Βλ. Καμπέρου-Ντάλτα, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 5 επ.

στο έδαφος διαφορετικών κρατών ή και διαδικτυακά με αποτέλεσμα οι επιβλαβείς συνέπειές του να επηρεάζουν περισσότερες δικαιοδοσίες. Η διαρκής εξέλιξη των μεθόδων τέλεσής του, σύμφυτη με την άρρηκτη πλέον σύνδεση του εν λόγω εγκλήματος με την τεχνολογία, επιτρέπει στους δράστες να προβαίνουν στην εγκληματική συγκάλυψη των παράνομων εσόδων τους, δίχως τοπικά εμπόδια, δρώντας ενίοτε συλλογικά και δίχως τοπικούς περιορισμούς και θέτοντας με τον τρόπο αυτό σε κίνδυνο τη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος⁴⁴.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το διαρκώς αυξανόμενο αυτό φαινόμενο, οικοδομήθηκε σταδιακά ένα μοντέλο διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής, με βασικό στόχο την αποστέρηση των κερδών της εγκληματικής συμπεριφοράς από τους δράστες και την ταυτόχρονη αντιμετώπιση της εγκληματικότητας του υψηλού κέρδους, των εγκληματικών δηλαδή πράξεων που αποσκοπούν στην απόκτηση υψηλών οικονομικών ωφελειών⁴⁵.

Ταυτόχρονα, μέσω της οργανωμένης, διεθνούς αντίδρασης στο έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, η διεθνής κοινότητα επιδιώκει να περιορίσει τις συνέπειες και την επέκταση καθαυτή του οργανωμένου εγκλήματος, οι δραστηριότητες του οποίου επιφέρουν συνήθως τα μεγαλύτερα -προς νομιμοποίηση- έσοδα⁴⁶. Μέσω της αποστέρησης δηλαδή των εγκληματικών εσόδων,

⁴⁴ Βλ. *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων μετά το ν. 3424/2005:Ερμηνευτικές προτάσεις σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - "Καθαρή" ή ελεύθερη κοινωνία, 2007, 171.

⁴⁵ Βλ. για την ωφελμιστική όψη της εγκληματικότητας, *Κουράκη*, Το οικονομικό έγκλημα στην Ελλάδα σήμερα, ΠοινΔικ 2000, 644 επ.

⁴⁶ *Stessens*, Money Laundering, ο.π. 9 επ.

θεωρήθηκε ότι θα επιτευχθεί η αποτροπή τέλεσης οργανωμένων εγκλημάτων, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται διαρκής χρηματοδότηση των οργανωτικών δομών⁴⁷.

Στο επόμενο κεφάλαιο, επιδιώκεται η συστηματική προσέγγιση του διεθνούς, ενωσιακού και εθνικού κανονιστικού πλαισίου, με βάση το οποίο ρυθμίστηκε η οργανωμένη αντίδραση στη διαρκώς αυξανόμενη αυτή εγκληματική συμπεριφορά.

6. ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

6.1. Διεθνείς και ενωσιακές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Η τυποποίηση, ως εγκληματικής ενέργειας, συμπεριφορών νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί τυπικό παράδειγμα επιβολής σε επιμέρους εθνικές νομοθεσίες, διεθνών επιλογών, δίνοντας στην ποινικοποίηση «διεθνή προέλευση με ταυτότητα αντεγκληματικής πολιτικής⁴⁸».

Το ποινικό δίκαιο, χρησιμοποιήθηκε λοιπόν, ως εργαλείο καταπολέμησης της συγκεκριμένης συμπεριφοράς, η οποία θέτει ακόμη και σήμερα σε κίνδυνο την ισορροπία της παγκόσμιας οικονομίας. Σημειωτέον δε ότι οι πρώτες μορφές τυποποίησης του εγκλήματος έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ, όπου και παρατηρήθηκε το πρώτον το φαινόμενο, και για το λόγο αυτό εμφανής είναι ακόμη και σήμερα η επιρροή της εν λόγω έννομης τάξης στη διαμόρφωση του υπό εξέταση «διεθνούς εγκλήματος⁴⁹».

⁴⁷ Βλ. Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ό.π., 19 επ.

⁴⁸ Βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π. 54.

⁴⁹ Βλ. Καμπέρου-Ντάλλα, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 8 επ.

Πράγματι, το 1986 θεσπίστηκε ο Money Laundering Control Act που τυποποίησε δύο ομοσπονδιακά αδικήματα: τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα⁵⁰ και τη χρηματική συναλλαγή που υπερβαίνει το ποσό των \$10.000, αν αυτά προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα⁵¹. Αντίστοιχα, το 1992, συμπεριφορές ξεπλύματος που μέχρι πρότινος εντάσσονταν σε νομοτυπικές μορφές άλλων εγκλημάτων, τυποποιήθηκαν ως αυτοτελής εγκληματική ενέργεια η τέλεση της οποίας απειλούσε ποινή στερητική της ελευθερίας με ανώτατο όριο τα 20 έτη (Anti-Money Laundering Act 1992⁵²).

Σε διεθνές επίπεδο, η ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες προκρίθηκε καθώς επιτελεί δύο διαφορετικές στοχοθεσίες: αφενός, μέσω της ποινικοποίησης της συγκεκριμένης συμπεριφοράς προκρίνεται η καταπολέμηση του εγκλήματος εν γένει, καθώς παρέχεται στις διωκτικές αρχές επιπλέον ευκαιρία για τη διαλεύκανση και των «βασικών» αδικημάτων⁵³. Αφετέρου, μέσω της αντιμετώπισης του ξεπλύματος με τα μέσα του ποινικού δικαίου, επιτυγχάνεται εντονότερη άσκηση ελέγχου στο σύνολο των παγκόσμιων συναλλαγών και χρηματικών ροών, ενώ προκρίνεται ένα μοντέλο επιτήρησης της οικονομικής ζωής⁵⁴.

Η πρώτη διεθνής πρωτοβουλία για την υποχρέωση των επιμέρους κρατών να θεσπίσουν ποινικές διατάξεις για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος προερχόμενο από

⁵⁰ (18 USC§1956).

⁵¹ (18 USC§1957).

⁵² 18 USC§1956 g).

⁵³ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π. 54 επ., *Παρασκευόπουλο*, Η επίδραση της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής στο ποινικό δικονομικό δίκαιο, ΠοινΧρ 2002, 585 επ.

⁵⁴ ⁵⁴ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π. 55.

εμπόριο ναρκωτικών, υπογράφηκε το 1988 από τον ΟΗΕ (Σύμβαση της Βιέννης). Κατέστη τότε για πρώτη φορά αντιληπτό, σε διεθνές επίπεδο, ότι παρίστατο επιτακτική ανάγκη ομοιόμορφης ποινικοποίησης του φαινομένου, προκειμένου το τελευταίο να τύχει αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης. Η ανωτέρω σύμβαση κυρώθηκε στην εγχώρια έννομη τάξη με το Ν. 1990/1991. Στην εν λόγω σύμβαση, περιλαμβάνεται η νομική έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και εξειδικεύονται οι επιμέρους συμπεριφορές που συνιστούν την συγκεκριμένη εγκληματική συμπεριφορά.

Στη συνέχεια, ουσιώδη ρόλο στη μεταγενέστερη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, έπαιξαν οι συστάσεις της FATF, οι οποίες, παρά την έλλειψη δεσμευτικού χαρακτήρα τους, επηρέασαν καταλυτικά τα διεθνή νομοθετικά όργανα, τα οποία ενσωμάτωσαν πολλές φορές τις εν λόγω συστάσεις στα νομικά κείμενά τους, προσδίδοντάς τους με τον τρόπο αυτό δεσμευτικότητα⁵⁵.

Το δεύτερο διεθνές κείμενο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων είναι η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 («σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος»). Σκοπό της αποτέλεσε η καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας (και όχι του οργανωμένου εγκλήματος), μέσω της οριστικής αποστέρησης των προϊόντων του εγκλήματος από τον δράστη και μέσω της επίτευξης διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών. Είναι φανερό ότι με την εν λόγω σύμβαση, αναγνωρίζεται ο διασυνοριακός χαρακτήρας του

⁵⁵ Βλ. ιδίως τις 40 Συστάσεις της FATF, διαθέσιμο στο <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FATF%20Standards%20-%2040%20Recommendations%20rc.pdf>

εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο οποίος και προσδίδει διεθνή διάσταση στην εγκληματική συμπεριφορά⁵⁶.

Χαρακτηριστικό της σύμβασης αποτελεί το γεγονός ότι ως βασικό έγκλημα, δεν χαρακτηρίζει, σε αντίθεση με την Σύμβαση του ΟΗΕ του 1988, μόνο το αδίκημα της εμπορίας ναρκωτικών ουσιών, αλλά επεκτείνει την έννοια του βασικού αδικήματος, από το οποίο μπορεί να προκύψει προϊόν προς νομιμοποίηση, σε κάθε έγκλημα, επαφιόμενη κατά τα λοιπά στις επιμέρους έννομες τάξεις για τον ακριβή καθορισμό των βασικών εγκλημάτων. Κατά τα λοιπά, με τη σύμβαση δημιουργείται υποχρέωση των κρατών να τυποποιήσουν ως ποινικά αδικήματα συμπεριφορές νομιμοποίησης εσόδων αλλά και θα θεσπίσουν ειδικές διατάξεις για τη δήμευση κάθε προϊόντος βασικού εγκλήματος (οικονομικού πλεονεκτήματος) αλλά και κάθε πλεονεκτήματος που προκύπτει από τα προϊόντα αυτά καθώς και των οργάνων που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη των αδικημάτων. Ομοίως στη σύμβαση υπάρχει ρητή πρόβλεψη για τη θέσπιση μέτρων προληπτικής δέσμευσης των μεταγενέστερα δημευτών αντικειμένων.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 και η μεταγενέστερη Οδηγία της ΕΕ του 1991 (91/308/ΕΟΚ), ακολουθούν τις συστάσεις της FATF, σύμφωνα με τις οποίες απαραίτητη κρίθηκε η ποινικοποίηση συμπεριφορών σχετικών με τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων αλλά και η θέσπιση μέτρων δήμευσης των οικονομικών ωφελειών που προέκυπταν από τα βασικά αδικήματα⁵⁷. Παρατηρείται βέβαια η σύνδεση της εγκληματικής ενέργειας της νομιμοποίησης εσόδων, με μία προγενέστερη «βασική» εγκληματική πράξη, χωρίς βέβαια να προσδιορίζονται

⁵⁶ Βλ. *Καμπέρου-Ντάλα*, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 14 επ.

⁵⁷ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π. 56.

περαιτέρω οι κατηγορίες εγκλημάτων που θα μπορούσαν να ενταχθούν στην έννοια της «βασικής πράξης». Με αντίστοιχη ευρύτητα εκλαμβάνεται από τη Σύμβαση και ο όρος του «προϊόντος εγκλήματος», υποδεικνύοντας τη βούληση των συντακτών της για συμπερίληψη στην κατηγορία αυτή και των ωφελειών που σχετίζονται έμμεσα μόνο με την εγκληματική συμπεριφορά⁵⁸. Κατά τα λοιπά, στη Σύμβαση περιγράφεται ως αξιόποινη συμπεριφορά νομιμοποίησης εσόδων τόσο το «γνήσιο ξέπλυμα» (όρος στον οποίο θα επανέλθουμε σε μεταγενέστερο σημείο), η απόκρυψη δηλαδή των παράνομων κερδών και η μετατροπή τους προκειμένου να προσδοθεί στα τελευταία το στοιχείο της νομιμοφάνειας, όσο και το «μη γνήσιο ξέπλυμα», την απλή κατοχή δηλαδή και διάθεση των περιουσιακών αποκτημάτων της προγενέστερης αξιόποινης συμπεριφοράς. Για πρώτη φορά βέβαια, προβλέφθηκε η δυνατότητα των κρατών, να ποινικοποιήσουν συμπεριφορές νομιμοποίησης, όταν αυτές τελούνται από αμέλεια των εμπλεκόμενων προσώπων. Η Σύμβαση κυρώθηκε με το Ν. 2655/1988.

Το 2000, ψηφίστηκε η σύμβαση του ΟΗΕ για το οργανωμένο έγκλημα (Σύμβαση του Παλέρμο), μέσω της οποίας, θεωρήθηκε ως προηγούμενη εγκληματική δραστηριότητα, κάθε έγκλημα που επισύρει ποινή φυλάκισης με ανώτατο όριο τουλάχιστον 4 ετών, ενώ θεμελίωσε υποχρέωση των κρατών να προβούν σε αναθεώρηση των εθνικών νομοθεσιών, προκειμένου να καταστεί ευχερής η δήμευση των προϊόντων νομιμοποίησης. Η σύμβαση κυρώθηκε με το Ν. 3875/2010.

Το 2001, ψηφίστηκε η υπ' αριθ. 2001/97/ΕΚ Οδηγία της Ε.Ε., μέσω της οποίας, αυξήθηκε ο αριθμός των επαγγελματιών που υπέχουν, λόγω της θέσης τους, νομική υποχρέωση ελέγχου για τυχόν τέλεση πράξεων νομιμοποίησης εσόδων. Ταυτόχρονα,

⁵⁸ Βλ. Διονυσιοπούλου, Πότε ένα περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα, ΠοινΧρ 2006, 361 επ.

στην έννοια του «βασικού εγκλήματος», εντάσσονται πλέον και άλλα αδικήματα, όπως η ευρωπατία και η δωροδοκία, που μπορούν να αποφέρουν σημαντικό περιουσιακό όφελος και τιμωρούνται με σοβαρή ποινή φυλάκισης. Η Οδηγία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 3424/2005.

Μετά την ψήφιση της Συνθήκης του Άμστερνταμ και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων της Ε.Ε. στον τομέα του ποινικού Δικαίου⁵⁹, ψηφίστηκε η υπ' αριθ. 2001/500 Απόφαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου «για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος». Μέσω της Απόφασης-Πλαισίου κατέστη υποχρεωτική η ποινικοποίηση συμπεριφορών νομιμοποίησης, όταν αυτή προέρχεται από σοβαρά «βασικά» εγκλήματα, τα οποία απειλούν ποινή στερητική της ελευθερίας με ανώτατο όριο μεγαλύτερο του ενός έτους ή κατώτατο όριο μεγαλύτερο των 6 μηνών (άρθρο 1). Παρατηρείται δηλαδή η σημαντική διεύρυνση της έννοιας του σοβαρού προγενέστερου εγκλήματος⁶⁰. Παράλληλα, επαναλήφθηκε η υποχρέωση των κρατών να θεσπίσουν κανόνες για την αποτελεσματική δήμευση των προϊόντων των βασικών αδικημάτων, με την επιφύλαξη των φορολογικών παραβάσεων (άρθρο 2). Σημαντική υπήρξε η θέσπιση υποχρέωσης τιμώρησης των συμπεριφορών νομιμοποίησης με ποινή, το ανώτατο όριο της οποίας να υπερβαίνει τα 4 έτη και η επέκταση της δυνατότητας δήμευσης όχι μόνο στα προϊόντα που άμεσα σχετίζονται με την εγκληματική συμπεριφορά αλλά και σε προϊόντα αντίστοιχης αξίας με τα τελευταία, όταν αυτά είναι αδύνατο να δημευθούν (άρθρο 3). Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί, ότι

⁵⁹ Βλ. γενικά για την εκχώρηση αρμοδιοτήτων των κρατών-μελών στον τομέα του Ποινικού Δικαίου ενδεικτικά *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Κοινοτική αρμοδιότητα και ποινική καταστολή των παραβιάσεων του Κοινοτικού Δικαίου, ΕΕΕυρΔ 2004, 65 επ., *την ίδια*, Το ποινικό Δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003, 63 επ., *την ίδια*, Ευρωπαϊκό ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισαβώνας, 2011, 1 επ. *Γιαννακούλα*, Έγκλημα και ποινή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015, 17 επ.

⁶⁰ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π. 64 επ.

με την εν λόγω Απόφαση-Πλαίσιο, το ζέπλυμα συνδέεται υποχρεωτικά με το οργανωμένο έγκλημα. Προκειμένου δηλαδή να καταστεί αξιόποινη η συμπεριφορά νομιμοποίησης, πρέπει το «βασικό αδίκημα» να αποτελεί υποχρεωτικά σοβαρό έγκλημα, σχετιζόμενο με οργανωμένο έγκλημα (άρθρο 1).

Ακολούθησε η ψήφιση, το 2003, της σύμβασης του ΟΗΕ για τη διαφθορά, στην οποία περιλαμβανόταν διατάξεις για τη νομιμοποίηση εσόδων και τη δήμευση των προϊόντων του βασικού εγκλήματος (άρθρα 23 και 31), η οποία ουσιαστικά ενσωμάτωσε τις νέες συστάσεις της FATF, οι οποίες θεσπίστηκαν μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ.

Στο μακρύ κατάλογο των κανονιστικών προσεγγίσεων του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, προστίθεται, το 2005, η Απόφαση-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ «για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος». Η Απόφαση-Πλαίσιο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν **μία** από τις ακόλουθες εναλλακτικές εκδοχές, αναφορικά με τη δήμευση των προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες εσόδων:

- 1) Τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να θεσπίσουν ειδικές διατάξεις που να επιτρέπουν τη δήμευση, σε περιπτώσεις καταδίκης για αδικήματα στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης ή τρομοκρατίας, όταν υπάρχουν συγκεκριμένα περιστατικά που να αποδεικνύουν τη συναφή προέλευση των περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 2),
- 2) Τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να θεσπίσουν ειδικές διατάξεις που να επιτρέπουν τη δήμευση, σε περίπτωση που το δικαστήριο πεισθεί ότι τα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται από παρόμοια εγκληματική δραστηριότητα με αυτή για την οποία καταδικάστηκε ο δράστης,

- 3) Τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να θεσπίσουν ειδικές διατάξεις που να επιτρέπουν τη δήμευση, σε περίπτωση που η αξία των περιουσιακών στοιχείων έρχεται σε προφανή δυσαναλογία προς το εισόδημα του καταδικασθέντος και υφίστανται επαρκή αποδεικτικά στοιχεία με βάση τα οποία το δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα εν λόγω στοιχεία προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα του δράστη.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 της ανωτέρω Απόφασης-Πλαίσιο, οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις περιορίζονται μόνο στα αδικήματα του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και της νομιμοποίησης που σχετίζεται με τις δύο τελευταίες κατηγορίες αξιόποινων πράξεων.

Είναι προφανές ότι οι ανωτέρω προβλέψεις προκάλεσαν έντονο προβληματισμό σε επίπεδο θεωρίας. Διότι, η ανωτέρω Απόφαση-Πλαίσιο κατέστησε εφικτή την επιβολή της δήμευσης (ως παρεπόμενη ποινής και όχι ως μέτρου ασφαλείας), δίχως την προϋπόθεση προγενέστερης καταδίκης για το συγκεκριμένο έγκλημα, από το οποίο προέκυψαν τα εγκληματικά έσοδα⁶¹. Πέραν όμως αυτού, μέσω των προβλέψεων αυτών, αντιστρέφεται ουσιαστικά το βάρος απόδειξης, το οποίο στην ποινική δίκη δεν μπορεί βέβαια να βαρύνει τον κατηγορούμενο, προκαλώντας με τον τρόπο αυτό ισχυρό πλήγμα στο υπερνομοθετικά κατοχυρωμένο τεκμήριο αθωότητας⁶².

Αξια ειδικότερης μνείας είναι η Οδηγία 2005/60/EK «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων

⁶¹ Βλ. για τον προβληματικό χαρακτήρα ενός τέτοιου σχήματος ενδεικτικά Παύλου, Η δήμευση στον Ποινικό Κώδικα και στους ειδικούς ποινικούς νόμους, 1994.

⁶² Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π. 69 επ. Για το τεκμήριο αθωότητας βλ. ειδικά *Αλεξιάδη*, Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου (άρθρο 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ), ΕΕΕυρΔ 1986, 35 επ.

από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας». Οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν με τη συγκεκριμένη Οδηγία δεν αφορούν την ποινική αντιμετώπιση του ξέπλυματος αλλά την προληπτική αντιμετώπιση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς. Θεσπίζονται δηλαδή κανόνες και υποχρεώσεις για τα τραπεζικά ιδρύματα και άλλων επαγγελματιών για την αναφορά και παρακολούθηση ύποπτων συναλλαγών που ενδεχομένως συνδέονται με νομιμοποίηση εσόδων μέσω του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Ορόσημο στην εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτέλεσε η Σύμβαση για το ξέπλυμα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2005 (Σύμβαση της Βαρσοβίας). Η Σύμβαση αντικατέστησε τη Σύμβαση του 1990, ενώ τα βασικά σημεία της συνοψίζονται στα εξής:

Ρητά αναφέρεται πλέον ότι το προς νομιμοποίηση εγκληματικό έσοδο μπορεί να προέρχεται και έμμεσα από την προγενέστερη εγκληματική δραστηριότητα (άρθρο 1 εδ. α). Περαιτέρω, στο άρθρο 9 της Σύμβασης, περιλαμβάνεται ένας κατάλογος συγκεκριμένων εγκλημάτων ή εγκλημάτων με απειλούμενες ποινές συγκεκριμένου ύψους, τα οποία δεν μπορούν να εξαιρεθούν από την κατηγορία του «βασικού εγκλήματος» στις εθνικές νομοθεσίες.

Επιπλέον, με βάση το άρθρο 9 παρ. 6 της Σύμβασης, τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν την έννοια της νομιμοποίησης, αποδεσμεύοντας τα δικαστήρια από την υποχρέωση απόδειξης της συγκεκριμένης προγενέστερης εγκληματικής συμπεριφοράς, από την οποία και προέκυψε το ξέπλυμα. Ωστόσο η Σύμβαση παρείχε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να απόσχουν από την εφαρμογή της συγκεκριμένης πρόβλεψης(άρθρο 53 παρ. 2).

Το σύνολο των προαναφερόμενων ενωσιακών κειμένων ενσωματώθηκαν στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 4478/2017.

Με την θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009 η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε αυτοτελή δυνατότητα εισαγωγής ποινικών κανόνων. Πράγματι, αναφορικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, το άρθρο 83 παρ. 1 ΣΛΕΕ ρητά χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό, με διασυνοριακή διάσταση, και για το λόγο αυτό μπορούν να θεσπίζονται μέσω Οδηγιών, ελάχιστοι κανόνες αναφορικά με τη νομοτυπική του μορφή και της απειλούμενες για την τέλεσή του ποινές⁶³.

Έτσι, τον Ιούνιο του 2015, δημοσιεύτηκε η Οδηγία 2015/849/ΕΕ «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής».

Απλή επισκόπηση των άρθρων της εν λόγω Οδηγίας, που αντικατέστησε την Οδηγία 2005/60/ΕΚ αποδεικνύει ότι επικεντρώνεται περισσότερο στην εισαγωγή προληπτικών κανόνων για την αποτροπή τέλεσης πράξεων νομιμοποίησης εσόδων και όχι σε κανόνες ποινικής καταστολής για την αντιμετώπιση του φαινομένου⁶⁴. Οι κανόνες

⁶³ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι* Ευρωπαϊκό ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισαβόνας, ο.π., 1 επ. *Γιαννακούλα*, Έγκλημα και ποινή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο.π., 17 επ

⁶⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1, «*Η παρούσα οδηγία αποσκοπεί στην πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ένωσης για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*».

αφορούν ιδίως το κανονιστικό πλαίσιο αναφορικά με την τήρηση κανόνων επιμελείας και την υποχρέωση καταγραφής στοιχείων και αναφοράς ύποπτων συναλλαγών με τρίτα πρόσωπα από τα τραπεζικά ιδρύματα και μια σειρά άλλων υπόχρεων νομικών και φυσικών προσώπων.

Βέβαια, η Οδηγία περιέχει και διατάξεις ποινικού χαρακτήρα, αποτελώντας όμως κατά βάση επανάληψη των διατάξεων που θεσπίστηκαν με την προγενέστερη Οδηγία 2005/60/ΕΚ.

Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 1 παρ. 3 της Οδηγίας χαρακτηρίζεται ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: *«α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του· β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα· γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα· δ) η συμμετοχή σε μία από τις πράξεις που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ), η σύσταση οργάνωσης για τη διάπραξη της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξη της».*

Ωστόσο, στην Οδηγία δεν υπάρχει πρόβλεψη περί ελάχιστων ποινών, παρά τη συναφή δυνατότητα της ΕΕ να θεσπίζει ελάχιστα όρια ποινών μέσω Οδηγιών.

Επιπλέον, στις ήδη υπάρχουσες δυνάμει της προγενέστερης 3^{ης} Οδηγίας πρόσφορες «βασικές εγκληματικές πράξεις» νομιμοποίησης συμπεριελήφθησαν οι πράξεις φοροδιαφυγής, όπως τα εγκλήματα αυτά ορίζονται στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών, εφόσον τιμωρούνται με μέγιστη στερητική της ελευθερίας ανώτερη του ενός έτους ή ελάχιστη ποινή ελάχιστης τουλάχιστον έξι μηνών (άρθρο 3 εδ. περ. 4 στ). Ο νεωτερισμός αυτός, ο οποίος περιελήφθη για πρώτη φορά στην τελευταία αναθεώρηση του κειμένου των Συστάσεων της FATF, συνεχίζει την μετάλλαξη του νομικού χαρακτήρα της νομοθεσίας για το ξέπλυμα, η οποία είχε ξεκινήσει με την ένταξη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στις πρόσφορες πράξεις νομιμοποίησης εσόδων.

Στο σημείο αυτό, δέον όπως τονιστεί ότι υπό το πρίσμα της νέας Οδηγίας για το ξέπλυμα χρήματος, το κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου επεκτείνεται πλέον σε έλεγχο κάθε πεδίου της σύγχρονης νόμιμης οικονομίας. Πράγματι, τα υπόχρεα πρόσωπα, επιφορτίζονται με καθήκοντα επιτήρησης και αναφοράς κάθε σχεδόν είδους συναλλαγών, ενώ δεν διασφαλίζονται μέσω της υπάρχουσας νομοθεσίας επαρκείς κατευθυντήριες γραμμές για το χαρακτηρισμό συναλλαγών ως υπόπτων. Εντελώς ενδεικτικά, με την Οδηγία ρητά θεσπίστηκε υποχρέωση των κρατών μελών να απαγορεύσουν στα πιστωτικά τους ιδρύματα να τηρούν ανώνυμους λογαριασμούς και να τα υποχρεώσουν να υπαχθούν σε μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη το συντομότερο δυνατόν και οπωσδήποτε πριν χρησιμοποιηθούν καθ' οιονδήποτε τρόπο οι λογαριασμοί ή τα βιβλιάρια καταθέσεων (άρθρο 10).

Ειδικότερα, για την εφαρμογή των προληπτικών μέτρων που περιλαμβάνονται στην παρούσα Οδηγία και απευθύνονται στα υπόχρεα πρόσωπα του χρηματοπιστωτικού τομέα, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών έχει εκδώσει πλήθος κατευθυντήριων γραμμών, μέσω των οποίων θεσπίζει ουσιαστικά κανόνες για την εξασφάλιση αποτελεσματικού και συνεκτικού επιπέδου προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας στο σύνολο του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα, προκειμένου να αποτραπεί η χρήση του χρηματοπιστωτικού τομέα για τη διενέργεια πράξεων νομιμοποίησης εσόδων⁶⁵. Οι κατευθυντήριες γραμμές και ρυθμίσεις αφορούν την εφαρμογή κανόνων δέουσας επιμέλειας κατά τον έλεγχο διενεργούμενων συναλλαγών, την συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και τη διαχείριση κινδύνων σχετιζόμενων με τυχόν διενέργεια ύποπτων συναλλαγών.

Η Οδηγία 2015/849/ΕΕ, τροποποιήθηκε, το 2018, με την Οδηγία 2018/843/ΕΕ. Σύμφωνα με το προοίμιο της εν λόγω Οδηγίας *«Οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις αποκάλυψαν τις αναδύμενες νέες τάσεις, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι τρομοκρατικές ομάδες χρηματοδοτούν και διεξάγουν τις δραστηριότητές τους. Ορισμένες σύγχρονες υπηρεσίες τεχνολογίας καθίστανται όλο και πιο δημοφιλείς ως εναλλακτικά*

⁶⁵ Βλ. Ενδεικτικά: 1) Joint Guidelines on Risk Based Supervision, 16.11.2016, 2) Joint Guidelines under articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849 on simplified and enhanced customer due diligence and the factors credit and financial institutions should consider when assessing the money laundering and terrorist financing risk associated with individual business relationships and occasional transactions, 26.6.2017, 3) Joint Guidelines under Article 25 of Regulation (EU) 2015/847 on the measures payment service providers should take to detect missing or incomplete information on the payer or the payee, and the procedures they should put in place to manage a transfer of funds lacking the required information, 22.9.2017, 4) Joint guidelines on cooperation and information exchange for the purpose of Directive (EU) 2015/849 between competent authorities supervising credit and financial institutions, 16.12.2019, 5) Joint draft regulatory technical standards on the criteria for determining the circumstances in which the appointment of a central contact point pursuant to Article 45(9) of Directive (EU) 2015/849 is appropriate and the functions of the central contact point, 26.6.2017, 6) Draft Guidelines under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849 on customer due diligence and the factors credit and financial institutions should consider when assessing the money laundering and terrorist financing risk associated with individual business relationships and occasional transactions ('The Risk Factors Guidelines'), amending Guidelines JC/2017/37, 5.2.2020, όλα διαθέσιμα στον ιστότοπο [www. https://eba.europa.eu/](http://www.eba.europa.eu/).

χρηματοπιστωτικά συστήματα ενώ παραμένουν εκτός του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας της Ένωσης ή επωφελούνται από εξαιρέσεις από νομικές απαιτήσεις που ίσως δεν δικαιολογούνται πλέον. Προκειμένου να συμβαδίσουμε με τις εξελισσόμενες τάσεις, θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα για την αύξηση της διαφάνειας των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, των εταιρικών και άλλων νομικών οντοτήτων καθώς και των εμπιστευμάτων και νομικών μορφωμάτων που έχουν δομή ή λειτουργίες παρεμφερείς με τα εμπιστεύματα («παρεμφερή νομικά μορφώματα»), με στόχο τη βελτίωση του υφιστάμενου προληπτικού πλαισίου και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας».

Η διαπίστωση δηλαδή της ανάδειξης ενός νέου τεχνολογικού περιβάλλοντος, το οποίο, ενόψει του γεγονότος ότι δεν έχει ρυθμιστεί επαρκώς, επιτρέπει στους δράστες να νομιμοποιούν με ευκολία τα παράνομα έσοδά τους και να επαναχρηματοδοτούν σε πολλές περιπτώσεις τις εγκληματικές τους δραστηριότητες, ανέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου, προκειμένου να συμπεριληφθούν στις ρυθμίσεις του οι νέες μορφές οικονομικών συναλλαγών (ιδίως οι περιπτώσεις ψηφιακού χρήματος). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο προοίμιο της Οδηγίας, «*Η ανωνυμία των εικονικών νομισμάτων καθιστά δυνατή τη δυνητική αθέμιτη χρήση τους για εγκληματικούς σκοπούς. Η συμπερίληψη παρόχων που ασχολούνται με υπηρεσίες ανταλλαγής μεταξύ εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και παρόχων υπηρεσιών θεματοφυλακής πορτοφολιών δεν θα αντιμετωπίσει εξολοκλήρου το ζήτημα της ανωνυμίας που συνδέεται με συναλλαγές σε εικονικά νομίσματα, από τη στιγμή που μεγάλο μέρος του περιβάλλοντος εικονικών νομισμάτων θα παραμείνει ανώνυμο διότι οι χρήστες μπορούν επίσης να συναλλάσσονται χωρίς τους εν λόγω παρόχους. Για την καταπολέμηση των κινδύνων που σχετίζονται με την ανωνυμία, οι εθνικές Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) θα πρέπει να μπορούν να*

αποκτούν πληροφορίες που θα τους δίνουν τη δυνατότητα να συσχετίζουν τις διευθύνσεις του εικονικού νομίματος με την ταυτότητα του ιδιοκτήτη του».

Για το λόγο αυτό, στην Οδηγία προστίθενται και άλλες ιδιότητες των λεγόμενων υπόχρεων προσώπων για έλεγχο και αναφορά τυχόν ύποπτων συναλλαγών (άρθρο 1), ενώ τυποποιείται ο ορισμός των εικονικών νομισμάτων, τα οποία θα καλύπτονται πλέον από τις ρυθμίσεις της (άρθρο 2 παρ. 2 εδ. δ'). Επιπλέον, αυξάνονται οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να διενεργούν κατάλληλους ελέγχους διακρίβωσης τυχόν ύποπτων συναλλαγών ή ύποπτων προσώπων.

Κλείνοντας το κεφάλαιο της διεθνούς και ενωσιακής κανονιστικής προσέγγισης του ζητήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, σύντομη αναφορά θα γίνει στην Οδηγία 2014/42/ΕΕ «σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Συνοπτικά, με βάση τις προβλέψεις της Οδηγίας, η επιβολή δήμευσης σε περίπτωση καταδίκης για σειρά εγκλημάτων καθίσταται πλέον υποχρεωτική, ενώ θεσπίζεται παράλληλη υποχρέωση εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών με το περιεχόμενο της συγκεκριμένης πρόβλεψης.

Επιπλέον, στο άρθρο 4 της νέας Οδηγίας, προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής δήμευσης, ακόμη και χωρίς τη μεσολάβηση καταδίκης, όταν πιθανολογείται πως το Δικαστήριο θα είχε οδηγηθεί σε καταδικαστική κρίση αν δεν συνέτρεχαν αντικειμενικοί λόγοι παύσης ή κήρυξης απαράδεκτης της ποινικής δίωξης. Το άρθρο 5 εμπεριέχει πρόβλεψη με την ήδη θεσπισθείσα δυνάμει της προγενέστερης Απόφασης-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ εκτεταμένης δήμευσης, αντιστρέφοντας το βάρος απόδειξης σε βάρος του κατηγορουμένου.

Τέλος, στο άρθρο 6 προβλέπεται η δήμευση εις χείρας τρίτου, εάν το περιουσιακό στοιχείο μεταβιβάστηκε από τον κατηγορούμενο σε αυτόν προκειμένου να αποφευχθεί η επιβολή δήμευσης.

Οι συγκεκριμένες προβλέψεις ενσωματώθηκαν στην εθνική νομοθεσία μέσω της τροποποίησης του άρθρου 76 προγενέστερου ΠΚ με το Ν. 4478/2017.

6.2. Το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Μετά τη θέση σε ισχύ της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ, η οποία θέσπισε συναφή υποχρέωση των κρατών μελών να τυποποιήσουν διοικητικές ή ποινικές κυρώσεις για πράξεις νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, προστέθηκε, με το Ν. 2145/1993 το άρθρο 394Α με τίτλο «νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα» στον τότε ισχύοντα ΠΚ.

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, *«Με Κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών τιμωρείται όποιος από κερδοσκοπία ή με σκοπό να συγκαλύψει την αληθή προέλευση ή να παράσχει συνδρομή σε πρόσωπο που ανέρχεται στα κατωτέρω εγκλήματα, προκειμένου αυτό να αποφύγει τη δίωξη, την εκτέλεση επιβληθείσας ποινής ή μέτρου ασφαλείας ή δημεύσεως, αγοράζει, αποκρύπτει, λαμβάνει ως εμπράγματη ασφάλεια, δέχεται στην κατοχή του, καθίσταται οπωσδήποτε δικαιούχος, μετατρέπει ή μεταβιβάζει οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο, που προέρχεται από έγκλημα Αρπαγής (άρθρο 322) Ληστείας (άρθρο 380) Εκβίασης σε βαθμό κακουργήματος (άρθρο 385, παρ. 1α), Κλοπής κατά το άρθρο 374, περιπτώσεις α`-στ`, παραγωγής, εμπορίας ή διακίνησης ναρκωτικών κατασκευής, εμπορίας ή διακίνησης όπλων, εκρηκτικών ή εμπρηστικών υλών ή μέσων χημικού ή βιολογικού πολέμου, ή από έγκλημα που αφορά αφαίρεση και μεταμόσχευση ανθρωπίνων ιστών και οργάνων ή από συμμετοχή σε τέτοια εγκλήματα, ή μεσολαβεί στην διενέργεια τέτοιων*

πράξεων. Αν ο δράστης ενεργεί τέτοιες πράξεις κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή αν το περιουσιακό στοιχείο είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, επιβάλλεται κάθειρξη. Επίσης επιβάλλεται υποχρεωτικά δήμευση των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων, ως και των πάσης φύσεως αντικειμένων, χρησιμεύσουν για την τέλεση του εγκλήματος πλην εκείνων των οποίων διατάσσεται η επιστροφή στον ιδιοκτήμονα».

Απλή επισκόπηση της τότε νεοπαγούς διάταξης αποδείκνυε την σχετική προχειρότητα ενσωμάτωσης των ενωσιακών επιταγών στην εθνική έννομη τάξη. Πράγματι, στο άρθρο 394Α, δεν προβλέφθηκε ειδικός ορισμός της έννοιας «νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες», παρά ο νομοθέτης αρκέστηκε στην επεξήγηση της έννοιας «περιουσιακό στοιχείο» που μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο του συγκεκριμένου εγκλήματος⁶⁶.

Περίπου ένα χρόνο μετά, ψηφίστηκε ο Ν. 2331/1995, « Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις», με τον οποίο καταργήθηκε το προαναφερόμενο άρθρο του ΠΚ. Ο νόμος τροποποιήθηκε το 2005, με τη θέση σε ισχύ του Ν. 3424/2005, συστηματοποιώντας το θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων.

Πριν την τροποποίηση του νόμου, ως πράξεις νομιμοποίησης παράνομων εσόδων τυποποιούνταν πράξεις όπως η αγορά, απόκρυψη και αποδοχή των προϊόντων εγκλήματος, η μετατροπή ή μεταβίβαση της περιουσίας. Το αδίκημα φαινόταν να συνδέεται, σε νομολογιακό επίπεδο, με το αδίκημα της αποδοχής προϊόντων

⁶⁶ Βλ. ενδεικτικά Δημήτρηνα, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 69 επ.

εγκλήματος, με μόνη διάκριση τα πρόσθετα υποκειμενικά στοιχεία που απαιτούνταν στο αδίκημα της νομιμοποίησης⁶⁷.

Ο Ν. 2331/1995 τροποποιήθηκε με το Ν. 3424/2005 με σκοπό την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας στις νέες ενωσιακές επιταγές αναφορικά με το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων. Με τις νέες νομοθετικές διατάξεις, απαλείφθηκε η έννοια των «εγκληματικών δραστηριοτήτων» που θα έπρεπε να προηγηθούν του ξεπλύματος και αντικαταστάθηκε με έναν κατάλογο βασικών εγκλημάτων καθώς και κάθε εγκληματικής πράξης με απειλούμενη ποινή με ελάχιστο όριο ανώτερο των έξι μηνών, εφόσον από την τέλεσή της ο δράστης αποκόμισε περιουσιακό όφελος υπερβαίνον το ποσό των 15.000 ευρώ.

Με το ίδιο νομοθέτημα, διευρύνθηκε η νομοτυπική μορφή του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων καθώς εισήχθησαν νέες συμπεριφορές υπαγόμενες στην κανονιστική εμβέλεια της διάταξης, ενώ δημιουργήθηκε το πρώτον σε εθνικό επίπεδο, κατάλογος υπόχρεων προς τήρηση μέτρων εποπτείας και επιμέλειας προσώπων.

Με τον ίδιο νόμο, δημιουργήθηκε η ανεξάρτητη διοικητική αρχή «Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, στην οποία χορηγήθηκαν αρμοδιότητες διενέργειας ερευνών για ενδεχόμενες πράξεις νομιμοποίησης εσόδων, ενώ χορηγήθηκε στον Πρόεδρό της η δυνατότητα επιβολής κατασχέσεων περιουσιακών στοιχείων και απαγόρευσης κινήσεως τραπεζικών λογαριασμών κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Το ανωτέρω νομοθέτημα δεν έτυχε ευνοϊκής αντιμετώπισης από την ελληνική θεωρία η οποία το χαρακτήρισε ως υπέρμετρα αυστηρό, καθώς ο εθνικός νομοθέτης δεν

⁶⁷ Βλ. αναλυτικά *Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου*, Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες πράξεις - Προβλήματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του Ν 2331/1995, ΠοινΔικ 2002, 288 επ.

περιορίστηκε στις ελάχιστες υποχρεώσεις που θεσπίστηκαν από την ΕΕ, παρά αντίθετα «αντέγραψε» τις εμφανώς επαχθέστερες συστάσεις της FATF, διευρύνοντας υπερβολικά την υπό συζήτηση εγκληματική συμπεριφορά⁶⁸.

Ο Ν. 2331/1995, όπως ίσχυε μετά την τροποποίησή του από το Ν. 3424/2005, αντικαταστάθηκε, το 2008, από το Ν.3691/2008 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις». Το εν λόγω νομοθέτημα αποσκοπούσε στην εναρμόνιση της εθνικής ποινικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2005/60/ΕΚ.

Ο νέος ειδικός ποινικός νόμος αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό, επανάληψη του προισχύσαντος νομοθετήματος, με τη διαφορά ότι μεταξύ των διάφορων τρόπων τέλεσης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων, προστίθεται η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα για την τοποθέτηση και μεταφορά των εγκληματικών εσόδων. Όπως θα αναφερθεί εκτενώς κατωτέρω, ο συγκεκριμένος τρόπος τέλεσης χρησιμοποιήθηκε μεταγενέστερα από τη νομολογία, προκειμένου να υπαχθούν στο τιμωρητικό πεδίο της ποινικής διάταξης ακόμη και απλές συμπεριφορές κατάθεσης χρημάτων σε προσωπικούς τραπεζικούς λογαριασμούς.

Στον κατάλογο των «βασικών εγκλημάτων» προστίθενται με το άρθρο 3 τα εγκλήματα της ενεργητικής δωροδοκίας, της δωροδοκίας δικαστή, της διακίνησης παράτυπων μεταναστών, της κατάχρησης προνομιακών πληροφοριών και χειραγώγησης της

⁶⁸ Βλ. Βασιλακόπουλο, «Τινά περί ξεπλύματος»: Λογική – συστηματική ερμηνεία και εντροπία του ν. 2331/1995, σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία;, ο.π., 221 επ., Δημήτρηαινα, Η διεύρυνση (;) της έννοιας της «βασικής» εγκληματικής πράξης στο έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, σε Παύλου-Δημήτρηαινα, Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στη διαχρονική της διάσταση, ΠοινΧρ 2006, 351επ., Καϊάφα Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία;, ο.π., 53επ.

κεφαλαιαγοράς, ενώ αφαιρέθηκε το ποσοτικό όριο του προσποριζόμενου οφέλους των 15.000 ευρώ.

Με τον ίδιο νόμο, συστάθηκε η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης έχοντας ως σκοπό τη λήψη και εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για την πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και ο έλεγχος των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των δημοσίων λειτουργών, ενώ συγκεκριμενοποιήθηκαν τα προληπτικά μέτρα που οφείλουν να ληφθούν για την αποτροπή τέλεσης πράξεων ξεπλύματος.

Άξιο ειδικότερης μνείας είναι το άρθρο 46 του Ν. 3691/2008 για τη δέσμευση και δήμευση των προϊόντων νομιμοποίησης και των βασικών αδικημάτων. Με τη συγκεκριμένη διάταξη διευρύνθηκε ουσιωδώς η δυνατότητα επιβολής της παρεπόμενης ποινής της δήμευσης, σε περιπτώσεις μη δυνάμενες να υπαχθούν στο τότε ισχύον 76 ΠΚ.

Αναλυτικά, στο άρθρο δίνεται δυνατότητα επιβολής έμμεσης δήμευσης περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν εμμέσως από προϊόν των βασικών αδικημάτων, δήμευσης σε περίπτωση ανάμειξης του προϊόντος του αδικήματος με περιουσία που προέρχεται από νόμιμες πηγές, εις χείρας τρίτου εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει του βασικού αδικήματος ή της πράξης νομιμοποίησης κατά το χρόνο κτήσεως αυτών. Με το ίδιο άρθρο θεσπίζεται δυνατότητα επιβολής αναπληρωματικής δήμευσης, σε περίπτωση που η περιουσία ή το εγκληματικό προϊόν δεν υπάρχει πλέον, δεν έχει βρεθεί ή δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, αλλά και δήμευσης σε περίπτωση παύσης της ποινικής δίωξης λόγω θανάτου η κήρυξης αυτής ως απαράδεκτης.

Μετά από μία δεκαετία εφαρμογής, ζητήματα από την οποία και θα μας απασχολήσουν κατωτέρω, ο Ν. 3691/2008 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το Ν. 4557/2018, ο οποίος ενσωμάτωσε στην εθνική έννομη τάξη την Οδηγία 2015/849/ΕΕ. Ήδη το ανωτέρω νομοθέτημα τροποποιήθηκε πρόσφατα με το Ν. 4734/2020, με τον οποίο ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ.

7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ Ν. 4557/2018 ΟΠΩΣ ΙΣΧΥΕΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

7.1. Το προστατευόμενο έννομο αγαθό

Όπως εκτέθηκε ήδη, η θέσπιση του Ν. 4557/2018, με τον οποίο αντικαταστάθηκε ο Ν. 3691/2008, αποσκοπούσε στην ενσωμάτωση, στην εθνική έννομη τάξη, της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας⁶⁹».

Η διαρκώς αυξανόμενη τάση νομιμοποίησης παράνομων κερδών και εξαφάνισης των ιχνών τέλεσης της προγενέστερης εγκληματικής δραστηριότητας, ανέδειξαν, όπως

⁶⁹ Βλ. ήδη άρθρο 1 Ν. 4557/2018.

αναφέρθηκε ανωτέρω, την αναγκαιότητα αυτοτελούς ποινικής τυποποίησης της συμπεριφοράς του ξεπλύματος «βρώμικου» χρήματος⁷⁰.

Παρά ωστόσο την υφιστάμενη ποινικοποίηση της εν λόγω συμπεριφοράς, εδώ και περίπου 25 έτη, σε εθνικό επίπεδο ουδόλως παρατηρείται συμφωνία αναφορικά με το προστατευόμενο από τις εκάστοτε ποινικές διατάξεις μέγεθος⁷¹. Πράγματι, η τυποποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ανέδειξε ίσως για πρώτη φορά, την ανάγκη αναθεώρησης της παραδοσιακής θεωρίας περί εννόμου αγαθού, προκειμένου η τελευταία να μπορέσει να ανταποκριθεί στις σύγχρονες διεθνείς τάσεις⁷².

Σε διεθνές επίπεδο, η νομοθεσία για το ξέπλυμα παράνομου χρήματος αποσκοπούσε ανέκαθεν στη δημιουργία ενός νέου συστήματος διατάξεων και όχι στην εναρμόνιση των επιμέρους νομοθεσιών. Η διάσταση αυτή βέβαια και η εν πολλοίς ανυπαρξία προγενέστερων εθνικών προβλέψεων για την συγκεκριμένη προβληματική, καθιστούν δυσχερή, ακόμη και σήμερα, την ακριβή οριοθέτηση του προστατευόμενου εννόμου αγαθού.

Κατωτέρω, παρουσιάζονται συνοπτικά οι επικρατέστερες θεωρίες αναφορικά με το προστατευόμενο από την ισχύουσα νομοθεσία έννομο αγαθό.

⁷⁰ Βλ. και *Αλεξιάδη*, Η νομιμοποίηση των προσόδων του εγκλήματος, Αρμ 1992, 4 επ.

⁷¹ Βλ. εντελώς ενδεικτικά *Ανδρουλάκη*, Η ποινική δογματική και η απήχισή της στην πράξη 50 χρόνια μετά (ένα παράδειγμα), ΠοινΧρ 2002, 289 επ., *Διονυσοπούλου*, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Μια συμβολή στο ζήτημα του προστατευόμενου εννόμου αγαθού του αρ. 2 παρ. 1 ν. 2331/1995, ΠοινΧρ 1999, 988 επ., *Δημήτρηνα*, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 85 επ., *Καμπέρου-Ντάλα*, ο ν. 3691/2008, ο.π., 57 επ., *Τσιρίδη*, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), 2009, 47 επ., *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σε *Καϊάφα-Γκμπάντι* (επιμ.), Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα, Τ Ι, 2014, 748 επ.

⁷² Βλ. *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 749.

Σε διεθνές επίπεδο, έχει γίνει κατανοητή η προσπάθεια σύνδεσης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με το οργανωμένο έγκλημα⁷³. Πράγματι, απλή επισκόπηση του συνόλου σχεδόν των διεθνών και ενωσιακών κειμένων αποδεικνύει ότι τα εν λόγω νομοθετήματα έχουν ως δικαιολογητική βάση για την ποινικοποίηση του ξεπλύματος το γεγονός ότι η συμπεριφορά αυτή συνδέεται άρρηκτα με το οργανωμένο έγκλημα, συντηρώντας στην πραγματικότητα τις εγκληματικές οργανώσεις και ενισχύοντας τη διάρκειά τους στο χρόνο⁷⁴.

Ωστόσο, παρατηρώντας την εξέλιξη των διεθνών κειμένων, γίνεται αντιληπτό ότι αυτά σταδιακά αποδεσμεύονται από την απόλυτη σύνδεση της νομιμοποίησης εσόδων από το οργανωμένο έγκλημα⁷⁵. Πράγματι, τα μεταγενέστερα νομοθετικά κείμενα, αναφέρουν την οργανωμένη εγκληματικότητα ως μία περίπτωση μόνο «βασικής» εγκληματικής συμπεριφοράς, από την οποία μπορεί να προέρχεται η πράξη νομιμοποίησης, ενώ στις λίστες των «βασικών» εγκλημάτων, προστίθεται πλήθος αδικημάτων που ουδόλως σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα⁷⁶.

Το ίδιο ισχύει εξάλλου και σε εθνικό επίπεδο: στο άρθρο 4 του Ν. 4557/2018 θεσπίζεται ένας μακρύς κατάλογος βασικών εγκλημάτων, η τέλεση των οποίων θα πρέπει να προηγηθεί της νομιμοποίησης εσόδων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται απλώς συμπεριφορές οργανωμένης εγκληματικότητας.

⁷³ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ο.π.

⁷⁴ Βλ. *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 751 και τις εκεί παραπομπές.

⁷⁵ Βλ. *Rizkalla*, Money Laundering: The European Approach, Eur&CivLF 1998, 113.

⁷⁶ Βλ. *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 752 επ.

Έτσι, ενώ η σύνδεση του ξεπλύματος με το πεδίο της οργανωμένης εγκληματικότητας θα μπορούσε να παράσχει ίσως ένα πεδίο οριοθέτησης του αξιοποίνου⁷⁷, η λύση αυτή δεν φαίνεται να συμβαδίζει με τις υπάρχουσες νομοθετικές επιλογές και θα πρέπει για το λόγο αυτό να αποκλεισθεί.

Μία ευρέως διαδεδομένη θέση στη διδασκαλία περί εννόμου αγαθού του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνδέει το προστατευόμενο μέγεθος με το έννομο αγαθό που θίγεται από την τέλεση του «βασικού» αδικήματος⁷⁸.

Με τη σκέψη δηλαδή ότι η νομιμοποίηση των προηγουμένως κτηθέντων εγκληματικών κερδών διαμορφώνει μία νέα επιφάνεια προσβολής του ίδιου εννόμου αγαθού που προσβλήθηκε από την προγενέστερη αξιόποινη πράξη, υποστηρίχθηκε ότι το έννομο αγαθό του «βασικού» εγκλήματος προσδιορίζει το έννομο αγαθό που προσβάλλεται από την πράξη του ξεπλύματος⁷⁹.

Ούτε βέβαια η θέση αυτή φαίνεται να ευσταθεί, λαμβανομένου υπόψη του εθνικού συστήματος κυρώσεων σε σχέση με το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων. Διότι, αφενός ουδόλως δικαιολογείται πειστικά η αιτία της εν λόγω διπλής τιμωρίας του δράστη της νομιμοποίησης και αφετέρου, ενώ στα περιουσιακά εγκλήματα μπορεί πάντως να νοηθεί ταύτιση των εννόμων αγαθών, σε προσωποπαγή εγκλήματα, μία αντίστοιχη ταύτιση δεν θα ήταν βέβαια νοητή. Σε κάθε περίπτωση, μετά την τέλεση

⁷⁷ Λύση που υιοθετήθηκε αρχικά από τη θεωρία και τη νομολογία. Βλ. ενδεικτικά ΣυμβΕφΘρ 85/2002, ΠοινΧρ 2003, 254, ΣυμβΕφΘες 31/2005, ΠραξΛογΠΔ 2005, 76. Βλ. και Δημήτρη, ο.π. 85 επ. και τις εκεί παραπομπές, Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες πράξεις-Προβλήματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του Ν 2331/1995, ΠοινΔικ 2002, 288 επ.

⁷⁸ Βλ. Βασιλακόπουλο, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (Κριτικές παρατηρήσεις στις ποινικές διατάξεις του Ν. 2331/1995), ΠοινΧρ 2006, 1365, Τζαννετή, Η δήμευση των νομιμοποιούμενων προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία;, ο.π., 250.

⁷⁹ Βλ. Λίβο, Το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» και η εξιχνίασή του σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία;, ο.π., 357 επ.

του βασικού αδικήματος έχει πάντως ολοκληρωθεί η προσβολή του εκάστοτε έννομου αγαθού ώστε να μην μπορεί βέβαια να νοηθεί η δήθεν επαύξηση της ήδη ολοκληρωμένης προσβολής⁸⁰.

Το ξέπλυμα «βρώμικου χρήματος» έχει συνδεθεί, σε επίπεδο εξέτασης του προστατευόμενου εννόμου αγαθού, και με την απονομή της δικαιοσύνης⁸¹. Η προσέγγιση αυτή έχει σίγουρα μία λογική αφετηρία καθώς η νομιμοποίηση εσόδων (όταν πάντως δεν τελείται με τη μορφή της απλής χρήσης του χρηματοπιστωτικού τομέα), δυσχεραίνει πάντως την ανίχνευση και συνεπώς τη δίωξη του βασικού εγκλήματος, συσκοτίζοντας έτσι, υπό ευρεία έννοια, το έργο της απονομής δικαιοσύνης. Η θέση αυτή ενισχύεται εξάλλου από το γεγονός ότι για τα βασικά εγκλήματα προβλέπεται η παρεπόμενη ποινή της δήμευσης, η εκτέλεση της οποίας δυσχεραίνεται, ακριβώς εξ αιτίας της πράξης νομιμοποίησης.

Ωστόσο, η συγκεκριμένη άποψη περί προστατευόμενου εννόμου αγαθού θα πρέπει να αποκλεισθεί για τους εξής λόγους:

Η απονομή της δικαιοσύνης θα μπορούσε, υπό την ανωτέρω σκέψη, να προσβληθεί μόνο σε επίπεδο διακινδύνευσης, καθώς ο δράστης θέτει ίσως μία πηγή κινδύνου (μέσω της συγκάλυψης) στην οποία ενδεχομένως να εισέλθει το υπό συζήτηση έννομο αγαθό⁸². Ωστόσο, τούτη η θέση ουδόλως θα μπορούσε να εξηγήσει τις σημαντικά υψηλότερες ποινές για τις νοούμενες ως εγκλήματα διακινδύνευσης συμπεριφορές

⁸⁰ Βλ. *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις σε Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ, «Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου» 2000, 124 επ.

⁸¹ Βλ. *Τριανταφύλλου*, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: τα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά και η συμβολή τους στην ερμηνεία του αρ. 2 παρ. 1 του Ν. 2331/1995, σε ΤιμΤομ Ν. Ανδρουλάκη, 2003, 739 επ., *Παπακυριάκου*, Η ποινική νομοθεσία για την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ως θεμελιώδης άξονας ενός νέου μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, ΤιμΤομ Μανωλεδάκη Τ II, 2007, 505 επ.

⁸² Βλ. γενικά για τη διακινδύνευση *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, 2004, 43 επ.

νομιμοποίησης εσόδων, τη στιγμή που τα εγκλήματα βλάβης του εννόμου αγαθού της δικαιοσύνης, όπως αυτά αποτυπώνονται και στον ισχύοντα ΠΚ, τιμωρούνται πάντως με χαμηλότερες ποινές⁸³.

Πέραν όμως αυτού, ούτε για αφηρημένη διακινδύνευση μπορεί να γίνει λόγος όταν η έρευνα και η προσπάθεια δίωξης του βασικού εγκλήματος δεν έχουν καν εκκινήσει, ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί τελικώς η θέση ότι η συγκεκριμένη συμπεριφορά προσβάλλει, έστω και στο επίπεδο αυτό, το έννομο αγαθό της απονομής της δικαιοσύνης⁸⁴.

Σε κάθε όμως περίπτωση, οι συμπεριφορές νομιμοποίησης δεν καλύπτουν αποκλειστικά περιπτώσεις όπου ο δράστης επιχειρεί να συγκαλύψει την παρανόμως αποκτηθείσα περιουσία του. Αντίθετα, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ο δράστης μέσω της νομιμοποίησης απολαμβάνει την παράνομη περιουσία του και ουδόλως προκαλεί εμπόδια στην ανακάλυψη και τιμωρία του, παρά αντιθέτως, εισάγει τα έσοδα στην νόμιμη οικονομία, κινητοποιώντας πολλές φορές το ενδιαφέρον των δικωκτικών αρχών⁸⁵.

Ούτε βέβαια μπορεί να υποστηριχθεί με δογματική ορθότητα η άποψη ότι το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η οικονομία εν γένει ή ο χρηματοπιστωτικός τομέας⁸⁶. Παρά το γεγονός ότι αφορμή για την υιοθέτηση της συγκεκριμένης

⁸³ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ο.π. 94 επ., *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 760 επ.

⁸⁴ Βλ. *Δημήτρηνα*, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 90 επ., *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ο.π. 94 επ., *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 760 επ.

⁸⁵ Βλ. *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 760 και τις εκεί παραπομπές.

⁸⁶ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ο.π. 96.

προσέγγισης παρέχουν τα ίδια τα διεθνή και ενωσιακά κείμενα, με βάση τα οποία η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες πλήττει «την ακεραιότητα του διεθνούς οικονομικού συστήματος⁸⁷», η γενικότητα και ευρύτητα των ανωτέρω όρων καθιστά απαγορευτική την χρησιμοποίησή τους ως δήθεν προστατευόμενων εννόμων αγαθών στη νομοθεσία για το ξέπλυμα χρήματος⁸⁸.

Μία τελευταία άποψη που μεμονωμένα υποστηρίχθηκε⁸⁹ είναι η ακόλουθη: η νομοθεσία για το ξέπλυμα αποσκοπεί στην πραγματικότητα στην «επιμήκυνση» του στίγματος της προηγούμενης εγκληματικής συμπεριφοράς, με την έννοια ότι μέσω του ξεπλύματος συντηρείται ουσιαστικά η προγενέστερη εγκληματική κατάσταση και για το λόγο αυτό επιβάλλεται βέβαια η ποινικοποίηση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς.

Σε νομολογιακό επίπεδο, συχνά επαναλαμβάνεται η θέση ότι η συρροή μεταξύ του βασικού εγκλήματος και του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων είναι πραγματική και συνεπώς δεν μπορεί το ξέπλυμα να νοηθεί ως μη τιμωρητή ύστερη πράξη, με αποτέλεσμα να υπονοείται βέβαια η ετερότητα μεταξύ των προσβαλλομένων εννόμων αγαθών⁹⁰.

7.2. Η προερχόμενη από το «βασικό» αδίκημα περιουσία

Στο άρθρο 2 του Ν. 4557/2018 γίνεται αναλυτική παράθεση των τρόπων τέλεσης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Από το κείμενο του εν λόγω άρθρου συνάγεται ότι ο νομοθέτης θεωρεί ως υλικό αντικείμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα την περιουσία που

⁸⁷ Βλ. ετήσια έκθεση 2011-2012 FATF, σελ. 11 επ.

⁸⁸ Βλ. γενικά για την έννοια του εννόμου αγαθού Δημητράτο, Έννομο αγαθό και διδασκαλία περί εγκλήματος στο Ποινικό Δίκαιο, 1998, 298 επ.

⁸⁹ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 765 επ.

⁹⁰ Βλ. απολύτως ενδεικτικά την σχετικά πρόσφατη ΑΠ 54/2017, ΤνΠ ΝΟΜΟΣ.

«προέρχεται» από τα βασικά εγκλήματα, κατάλογος των οποίων υπάρχει στο άρθρο 4 του ίδιου νομοθετήματος. Μετά την τροποποίησή του, το εν λόγω άρθρο συμπεριλαμβάνει τα ακόλουθα αδικήματα στον κατάλογο των «βασικών» εγκλημάτων:

«α) η εγκληματική οργάνωση, όπως ορίζεται στο άρθρο 187 ΠΚ, β) οι τρομοκρατικές πράξεις, η τρομοκρατική οργάνωση, η αξιόποινη υποστήριξη τους (χρηματοδότηση της τρομοκρατίας) και τα τρομοκρατικά εγκλήματα, όπως ορίζονται στα άρθρα 187Α και 187Β ΠΚ και στα άρθρα 32 έως 35 του ν. 4689/2020 (Α` 103), γ) η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου, όπως ορίζονται στα άρθρα 235 και 236 ΠΚ, δ) η εμπορία επιρροής-μεσάζοντες και δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα, όπως ορίζονται στα άρθρα 237α και 237β ΠΚ, ε) η δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών, όπως ορίζονται στα άρθρα 159, 159α και 237 ΠΚ, στ) η εμπορία ανθρώπων, όπως ορίζεται στο άρθρο 323α ΠΚ, ζ) η απάτη με υπολογιστή, όπως ορίζεται στο άρθρο 386α ΠΚ, η) η σωματεμπορία, όπως ορίζεται στο άρθρο 351 ΠΚ, θ) τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 20 έως και 23 του ν. 4139/2013 (Α` 74), ι) τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 15 και 17 του ν. 2168/1993 (Α` 147), ια) τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 53, 54, 55, 61 και 63 του ν. 3028/2002 (Α` 153), ιβ) τα αδικήματα που προβλέπονται στις παρ. 1 και 3 του άρθρου 8 του ν.δ. 181/1974 (Α` 347), ιγ) τα αδικήματα που προβλέπονται στις παρ. 5 έως και 8 του άρθρου 29 και στο άρθρο 30 του ν. 4251/2014 (Α` 80), ιδ) τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα τέταρτο και έκτο του ν. 2803/2000 (Α` 48), ιε) τα χρηματιστηριακά αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 28 έως και 31 του ν. 4443/2016(Α` 232), ιστ) τα αδικήματα: αα) φοροδιαφυγής που προβλέπονται στο άρθρο 66 του ν. 4174/2013 (Α` 170) με την εξαίρεση του πρώτου εδαφίου της παρ. 5, ββ) λαθρεμπορίας που προβλέπονται στα άρθρα 155 έως και 157 του ν. 2960/2001 (Α` 265),

γγ) μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο που προβλέπονται στο άρθρο 25 του ν. 1882/1990 (Α` 43), με την εξαίρεση της περ. α` της παρ. 1, καθώς και της μη καταβολής χρεών που προκύπτουν από χρηματικές ποινές ή πρόστιμα που έχουν επιβληθεί από τα δικαστήρια ή από διοικητικές και άλλες αρχές, ιζ) τα αδικήματα που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 28 του ν. 1650/1986 (Α` 160), ιη) κάθε άλλο αδίκημα από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης».

Σύμφωνα με τη μάλλον κρατούσα εκδοχή⁹¹, η προερχόμενη από το βασικό έγκλημα περιουσία πρέπει να έχει παραχθεί άμεσα από την τέλεση του τελευταίου, χωρίς ωστόσο να προκύπτει από το κείμενο του νόμου σε τι συνίσταται ακριβώς η εν λόγω αμεσότητα⁹². Πράγματι, απλή επισκόπηση των περιλαμβανομένων στον κατάλογο του άρθρου 4 εγκλημάτων καθιστά σαφές ότι σε αυτόν δεν περιλαμβάνονται αποκλειστικά εγκλήματα, στη νομοτυπική μορφή των οποίων περιγράφεται ρητά η επιδίωξη ή επέλευση περιουσιακού οφέλους, ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί ότι στη νομιμοποίηση αυτού του συγκεκριμένου περιουσιακού οφέλους κατατείνει η επιγενόμενη αξιόποινη συμπεριφορά του δράστη⁹³.

Καταλήγει συνεπώς κανείς στο αρχικό συμπέρασμα ότι η «προερχόμενη από το βασικό έγκλημα περιουσία», όπως αυτή περιγράφεται στο άρθρο 2 του Ν. 4557/2018, δεν αποτελεί απαραίτητα στοιχείο της νομοτυπικής μορφής του βασικού αδικήματος⁹⁴.

⁹¹ Βλ. Δημήτρηνα, Η διεύρυνση (;) της έννοιας της 'βασικής' εγκληματικής πράξης στο έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ΠοινΧρ 2006, 350 επ., Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων μετά το ν. 3424/2005:Ερμηνευτικές προτάσεις σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, 175, ΣυμβΠλημΑθ 2171/2005, ΠοινΔικ 2005, 1146.

⁹² Βλ. Χατζήνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 777.

⁹³ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων μετά το ν. 3424/2005:Ερμηνευτικές προτάσεις σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, 177.

⁹⁴ Βλ. Χατζήνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 775.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της άμεσης σύνδεσης της περιουσίας με το βασικό έγκλημα, καθίσταται σαφές ότι τέτοια περιουσία αποτελεί σίγουρα το προσποριζόμενο όφελος αδικήματος, στη νομοτυπική μορφή του οποίου ή στο στάδιο αποπεράτωσης του οποίου περιγράφεται η επίτευξη περιουσιακού οφέλους (π.χ. απάτη)⁹⁵. Η περιουσία που θα προκύψει δηλαδή από έγκλημα το οποίο ρητά αναφέρεται σε περιουσιακό όφελος συνιστά αναμφισβήτητα προϊόν που μπορεί να νομιμοποιηθεί με μεταγενέστερη πράξη ξεπλύματος.

Προερχόμενη από το βασικό έγκλημα περιουσία αποτελεί επίσης οποιοδήποτε περιουσιακής αξίας προϊόν παράγεται άμεσα από το βασικό έγκλημα (όπως είναι π.χ. το δώρο στην παθητική δωροδοκία)⁹⁶.

Αντιθέτως, τα προϊόντα του εγκλήματος δεν αποτελούν αντικείμενο πρόσφορο προς νομιμοποίηση καθώς αυτά παράγονται μεν από τη βασική εγκληματική συμπεριφορά, δεν μπορούν ωστόσο να εισαχθούν στην οικονομία⁹⁷ (π.χ. το πλαστό έγγραφο από το αδίκημα της πλαστογραφίας). Βέβαια, τα περιουσιακά οφέλη που παράγονται από τα ανωτέρω προϊόντα του εγκλήματος, συνιστούν περιουσία, άμεσα προερχόμενη από το βασικό αδίκημα και συνεπώς δεκτική νομιμοποίησης⁹⁸.

Φυσικά, περιουσία προερχόμενη από τη βασική εγκληματική συμπεριφορά συνιστά και το περιουσιακό στοιχείο που παράγεται από την αξιόποινη συμπεριφορά, χωρίς ο προσπορισμός τους να περιγράφεται στην νομοτυπική μορφή του εγκλήματος, όπως

⁹⁵ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 777.

⁹⁶ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 778.

⁹⁷ Βλ. Διονυσοπούλου, Πότε ένα περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα; Συμβολή στον καθορισμό του κύκλου των πρόσφορων αντικειμένων της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ΠοινΧρ 2006, 363.

⁹⁸ Βλ. Τζαννετή, Η δήμευση των νομιμοποιούμενων προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας, σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, 257, Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 778.

είναι π.χ. η αμοιβή μέλους εγκληματικής οργάνωσης για τις «υπηρεσίες» του ή η αμοιβή του εμπόρου ναρκωτικών για την ολοκλήρωση της ανταλλαγής⁹⁹.

Ζήτημα ωστόσο προκαλούν τα εμμέσως προερχόμενα από το βασικό αδίκημα περιουσιακά οφέλη.

Κυρίαρχο παράδειγμα της εν λόγω προβληματικής αποτελεί η περίπτωση όπου ο δράστης μετατρέπει την περιουσία που αποκόμισε από το έγκλημα σε άλλα περιουσιακά στοιχεία (π.χ. αγοράζει χρηματοπιστωτικά προϊόντα) τα οποία με τη σειρά τους αποφέρουν κέρδος στο δράστη. Το ερώτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν μπορεί να νοηθεί το επιπλέον, έμμεσα αποκτηθέν κέρδος, ως αντικείμενο νομιμοποίησης.

Φαίνεται ότι η βούληση του νομοθέτη ήταν μεν η προερχόμενη από το βασικό έγκλημα περιουσία να συνδέεται άμεσα με την τέλεσή του, χωρίς ωστόσο να απαιτείται να διατηρεί η τελευταία τον αρχικό της χαρακτήρα. Για το λόγο αυτό, μετατροπή της αρχικώς αποκτηθείσας περιουσιακής ωφέλειας σε άλλου είδους περιουσιακό προϊόν, ουδόλως αποτρέπει το χαρακτηρισμό του τελευταίου ως προϊόντος νομιμοποίησης¹⁰⁰. Η επιλογή αυτή, αν και κινείται προς τον ορθό άξονα καταστολής του ξεπλύματος, προκαλεί ωστόσο ορατό κίνδυνο ποινικοποίησης κάθε επαφής με τη «μολυσμένη» περιουσία.

Ούτε η κτήση της παρανόμως αποκτηθείσας από το βασικό έγκλημα περιουσίας από τρίτο πρόσωπο, το οποίο κατά τη στιγμή της μεταβίβασης τελούσε σε γνώση της

⁹⁹ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 778.

¹⁰⁰ Βλ. Τζάννετή, Η δήμευση των νομιμοποιούμενων προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας, σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, 276, Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 779.

τέλεσής του, αφαιρεί από το περιουσιακό προϊόν την έννοια της προερχόμενης από το βασικό αδίκημα περιουσίας. Πράγματι, κατά ρητή επιταγή του άρθρου 40 παρ. 1 του υπό εξέταση νόμου, «*Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη και αν τα περιουσιακά στοιχεία ή μέσα ανήκουν σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει του βασικού αδικήματος ή των αδικημάτων του άρθρου 2 κατά το χρόνο κτήσης τους*». Αντιλαμβάνεται συνεπώς κανείς ότι μοναδικός τρόπος «απολύμανσης» του βρώμικου χρήματος είναι η κτήση του από καλόπιστο τρίτο.

Τέλος, η εξάλειψη του αξιόποινου ή απαλλαγή του δράστη για το βασικό έγκλημα συνεπάγεται την αδυναμία χαρακτηρισμού της προερχόμενης από αυτό περιουσίας ως πρόσφορης νομιμοποίησης. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 3 του Ν. 4557/2018, «*Στις περιπτώσεις εξάλειψης του αξιόποινου, αθώωσης λόγω του ότι η πράξη κατέστη ανέγκλητη ή απαλλαγής του υπαιτίου από την ποινή λόγω ικανοποίησης του ζημιωθέντος για το βασικό αδίκημα, για το οποίο προβλέπεται ότι η ικανοποίηση του ζημιωθέντος επιφέρει αυτό το αποτέλεσμα, αίρεται το αξιόποινο ή κηρύσσεται αθώος ή απαλλάσσεται αντίστοιχα ο υπαίτιος από την ποινή και για τις συναφείς πράξεις νομιμοποίησης εσόδων. **Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται, όταν το αξιόποινο εξαλείφθηκε λόγω παραγραφής***». Ωστόσο, όπως ορθά έχει παρατηρηθεί¹⁰¹, ουδόλως διευκρινίζεται αν η συγκεκριμένη πρόβλεψη αφορά παραγραφή εγκλήματος που επήλθε μετά την τέλεση της νομιμοποίησης εσόδων και πριν την εκδίκαση ή αν καλύπτει και περιπτώσεις που η παραγραφή του βασικού αδικήματος έλαβε χώρα πριν καν τελεστεί η πράξη νομιμοποίησης.

Κρίσιμο είναι το ζήτημα της ανάμειξης του εγκληματικού προϊόντος από το βασικό έγκλημα με νόμιμη περιουσία του δράστη. Στην περίπτωση αυτή, ορθότερο είναι να

¹⁰¹ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 781 και τις εκεί παραπομπές.

υποστηριχθεί ότι περιουσία, πρόσφορη προς νομιμοποίηση, αποτελεί μόνο η «ανάμεικτη» περιουσία, μέχρι ωστόσο το ύψος του ωφελήματος από την βασική εγκληματική πράξη¹⁰². Έτσι, σε περίπτωση που ο δράστης τοποθετήσει το χρηματικό όφελος από την κύρια πράξη σε λογαριασμό με νομίμως φορολογημένα περιουσιακά του στοιχεία, ως πρόσφορη προς νομιμοποίηση περιουσία δεν νοείται βέβαια το σύνολο του λογαριασμού.

Μένει τέλος να επισημανθεί ότι υλικό αντικείμενο νομιμοποίησης δεν μπορεί βέβαια να αποτελέσει η περιουσία που απέφυγε να απωλέσει ο δράστης, διαπράττοντας το βασικό αδίκημα. Έτσι, σε περίπτωση π.χ. μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο, ουδόλως μπορεί να νοηθεί μεταγενέστερη πράξη νομιμοποίησης, συνιστάμενη ακριβώς στη μη μείωση της περιουσίας του δράστη¹⁰³.

7.3. Οι επιμέρους τρόποι τέλεσης της νομιμοποίησης εσόδων

Στο άρθρο 2 Ν. 4557/2018, παρατίθενται αναλυτικά οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να τελεστεί το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες:

Ξέπλυμα «βρώμικου χρήματος» συνιστούν επομένως οι εξής πράξεις:

«α) Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της ή την παροχή συνδρομής

¹⁰² Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 783 επ.

¹⁰³ Η διάσταση αυτή επισημαίνεται σε νομολογιακό επίπεδο: Σύμφωνα με το ΒούλΣυμβΠλημΑθ 2171/2005, ΠοινΔικ 2005, 1151: «για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική πράξη απαιτείται η ύπαρξη περιουσιακού εισοδήματος και δεν αρκεί η περιουσιακή ωφέλεια με τη μορφή της αποσόβησης της μείωσης της περιουσίας του δράστη από την τέλεση κάποιας εγκληματικής ενέργειας».

σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή για να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του,

β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας, όσον αφορά τη φύση, την προέλευση, τη διάθεση, τη διακίνηση ή τη χρήση περιουσίας ή τον τόπο όπου αυτή αποκτήθηκε ή βρίσκεται ή την κυριότητα επί περιουσίας ή σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα,

γ) η απόκτηση, κατοχή ή χρήση περιουσίας, εν γνώσει, κατά το χρόνο της κτήσης ή της διαχείρισής της, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα,

δ) η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα,

ε) η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για τη διάπραξη μίας ή περισσότερων από τις πράξεις που αναφέρονται στις περιπτώσεις α` έως και δ` και η συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση ή ομάδα,

στ) η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξη μίας ή περισσότερων από τις πράξεις που αναφέρονται στις περιπτώσεις α` έως και δ`».

7.3.1. Η μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσίας

Ο πρώτος τρόπος τέλεσης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, όπως αυτό τυποποιείται στον υπό εξέταση νόμο,

αποτελεί τυπική περίπτωση γνήσιου ξεπλύματος¹⁰⁴, καθώς η περιγραφόμενη εγκληματική συμπεριφορά αποσκοπεί ακριβώς στην αποσύνδεση του εγκληματικού προϊόντος από την πράξη που το παρήγαγε. Ο δράστης δηλαδή μετατρέπει την αρχικώς αποκτηθείσα περιουσία σε άλλο είδος περιουσιακού στοιχείου, προκειμένου το τελευταίο να εισαχθεί πια στη νόμιμη οικονομία έχοντας «ξεπλυθεί» ή μεταβιβάζει την περιουσία σε τρίτο πρόσωπο, ώστε αυτή να αποσυνδεθεί από τον ίδιο¹⁰⁵. Τυπικό παράδειγμα θα μπορούσε να αποτελέσει η αγορά ακινήτου ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων με τα χρήματα που αποκόμισε ο δράστης από τη βασική εγκληματική πράξη.

Πρόκειται για αδίκημα με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση καθώς για την πλήρωσή του απαιτείται αφενός να καλύπτει ο δράστης με δόλο β' βαθμού το γεγονός ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα και αφετέρου να προβαίνει στην πράξη της μετατροπής ή μεταβίβασης με σκοπό να αποσυνδέσει την περιουσία από την πηγή προέλευσής της¹⁰⁶.

Προβληματικό είναι βέβαια το γεγονός ότι η μετατροπή ή μεταβίβαση με σκοπό την απόκρυψη ή συγκάλυψη της προέλευσης της περιουσίας τιμωρείται όπως η ίδια η απόκρυψη ή συγκάλυψη, όπως οι ενέργειες αυτές περιγράφονται στην περίπτωση β' του ίδιου άρθρου, εγείροντας ζήτημα συμμόρφωσης του νομοθετήματος προς την υπερνομοθετικής ισχύος αρχή της αναλογικότητας¹⁰⁷.

¹⁰⁴ Βλ. για τη διάκριση γνήσιου και μη γνήσιου ξεπλύματος *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π.803 επ. και τις εκεί παραπομπές.

¹⁰⁵ Βλ. *Καμπέρου-Ντάλα*, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 115 επ.

¹⁰⁶ Βλ. για σχετικό ζήτημα *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π. 804 επ.

¹⁰⁷ Βλ. *Νούσκαλη*, Η λειτουργία της αναλογικότητας στις εναλλακτικές-μη φυλακτικές ποινές, 2015, 5 επ.

7.3.2. Η απόκρυψη ή συγκάλυψη της εγκληματικής περιουσίας

Η περίπτωση β' αναφέρεται στο τυπικό εγκληματολογικό μοντέλο νομιμοποίησης εσόδων, όπως αυτό αποτυπώθηκε το πρώτον στο αμερικανικό δίκαιο. Πράγματι, ο συγκεκριμένος ορισμός δόθηκε στο αδίκημα του ξεπλύματος το 1985 από την προεδρική επιτροπή των ΗΠΑ για το οργανωμένο έγκλημα. Συνοπτικά, με βάση τον ορισμό αυτό, νομιμοποίηση εσόδων συνιστά κάθε διαδικασία με την οποία αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη προέλευση ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια συγκαλύπτονται προκειμένου να εμφανιστούν ως νόμιμα¹⁰⁸.

Για τη συγκεκριμένη μορφή του αδικήματος νομιμοποίησης, έχει υποστηριχθεί τόσο η θέση ότι πρόκειται για τυπικό αδίκημα συμπεριφοράς¹⁰⁹ όσο και η θέση ότι πρόκειται για αδίκημα αποτελέσματος¹¹⁰, για το οποίο ενδιαφέρει το αποτέλεσμα της συγκαλυμμένης περιουσίας και όχι οι πράξεις του δράστη οι οποίες δεν περιγράφονται καν στην αντικειμενική του υπόσταση.

Νομολογιακά έχουν κριθεί ως περιπτώσεις απόκρυψης ή συγκάλυψης ενδεικτικά η χρήση της εγκληματικής περιουσίας σε τυχερά παίγνια προκειμένου να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα έσοδα από αυτά και η κατάθεση σε λογαριασμό τρίτου προσώπου ο οποίος ωστόσο δημιουργήθηκε με πλαστό όνομα.

Κατά τα λοιπά, πρόκειται για αδίκημα με «διπλή» υποκειμενική υπόσταση καθώς για την πράξη της συγκάλυψης ή απόκρυψης απαιτείται δόλος ενώ απαιτείται παράλληλα δόλος β' βαθμού αναφορικά με την προέλευση της περιουσίας.

¹⁰⁸ Βλ. *Τριανταφύλλου*, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: τα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά και η συμβολή τους στην ερμηνεία του αρ. 2 παρ. 1 του Ν. 2331/1995, ο.π., 739 επ.

¹⁰⁹ Βλ. *Καμπέρου-Ντάττα*, Ο ν. 3691/2008 για το ξεπλύμα βρώμικου χρήματος, ο.π., 122.

¹¹⁰ Βλ. *Τριανταφύλλου*, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: τα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά και η συμβολή τους στην ερμηνεία του αρ. 2 παρ. 1 του Ν. 2331/1995, ο.π., 739.

7.3.3. Η απόκτηση ή κατοχή περιουσίας – Το ζήτημα του «αυτοξεπλύματος»

Ζήτημα εγείρει η ισότιμη αντιμετώπιση των παραπάνω πράξεων με την πράξη της κατοχής παράνομης περιουσίας. Ως κατοχή περιουσίας νοείται η πραγματική σχέση εξουσίας του δράστη με την εγκληματική περιουσία, με τρόπο ώστε να μπορεί να τη χρησιμοποιήσει στη νόμιμη οικονομία¹¹¹.

Το βασικό πρόβλημα που προκαλεί ωστόσο ο συγκεκριμένος τρόπος τέλεσης του εγκλήματος είναι αν αυτουργός της συγκεκριμένης συμπεριφοράς μπορεί να είναι ο αυτουργός του βασικού εγκλήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 1 εδ ε' του Ν. 4557/2018, *«Η ποινική ευθύνη για το βασικό αδίκημα δεν αποκλείει την τιμωρία των υπαιτίων, αυτουργού και συμμετόχων, για τις πράξεις των περ. α), β) και γ), εφόσον τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι διαφορετικά από εκείνα του βασικού αδικήματος»*.

Η ταύτιση επομένως των στοιχείων της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων αποτελούν καθοριστικό κριτήριο για την κατάφαση του ποινικά κολάσιμου αυτοξεπλύματος. Ωστόσο, όπως ορθά έχει παρατηρηθεί σε ανάλυση της ίδιας προβληματικής υπό την ισχύ του προγενέστερου Ν. 3691/2008¹¹², οι δύο αντικειμενικές υποστάσεις ουδέποτε θα ταυτίζονται απόλυτα αφού θα ελλείπει πάντως από την υπόσταση του βασικού αδικήματος το στοιχείο της ύπαρξης περιουσίας προερχόμενης από προηγούμενη εγκληματική δραστηριότητα. Ορθότερο θα ήταν ωστόσο να αποκλεισθεί η τιμώρηση για ξέπλυμα, όταν η απόκτηση της παράνομης

¹¹¹ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1650/2006, ΤνΠ ΝΟΜΟΣ.

¹¹² Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π., 812.

περιουσίας αξιολογείται πάντως με οποιονδήποτε τρόπο στη νομοτυπική μορφή του βασικού αδικήματος (π.χ. απάτης), ώστε να μην αξιολογείται διπλά η ίδια ουσιαστικά συμπεριφορά¹¹³.

7.3.4. Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα

Όπως αναφέρθηκε ήδη, η ανάγκη προστασίας του χρηματοπιστωτικού τομέα και εν γένει της οικονομίας από συμπεριφορές νομιμοποίησης εσόδων, αναδεικνύεται ως πρωταρχικής σημασίας από το σύνολο σχεδόν των διεθνών και ενωσιακών κειμένων σχετικών με το κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος. Ωστόσο, στα διεθνή κείμενα, ουδόλως προβλέφθηκε συναφής υποχρέωση τυποποίησης της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού τομέα ως τρόπου επίτευξης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η τυποποίηση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς, η οποία θεσπίστηκε το πρώτον με το Ν. 3691/2008, αποτελεί βούληση του εθνικού νομοθέτη, ο οποίος θέλησε να αντιμετωπίσει τις περιπτώσεις όπου οι δράστες κατέθεταν τα εγκληματικής προέλευσης χρήματά τους σε τραπεζικούς λογαριασμούς.

Είναι βέβαια προφανές ότι η απλή τραπεζική κατάθεση, όχι μόνο δεν μπορεί να κατατείνει στη συγκάλυψη της εγκληματικής προέλευσης των χρημάτων παρά αντίθετα επιτυγχάνει την ευχερέστερη κινητοποίηση των διωκτικών αρχών, ώστε να μην μπορεί η συγκεκριμένη συμπεριφορά να θεωρηθεί στην πραγματικότητα πρόσφορη συγκάλυψης της παράνομης προέλευσης¹¹⁴.

¹¹³ Βλ. *Καμπέρου-Ντάλια*, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ο.π., , 154, *Χατζηνικολάου*, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π., 812.

¹¹⁴ Βλ. *Κονταξή*, Η απλή τραπεζική κατάθεση ως νομιμοποίηση χρημάτων («ξέπλυμα»), *ΠοινΔικ* 2007, 617 επ.

Για το λόγο αυτό, συχνά στη νομολογία, γίνεται δεκτό ότι δεν αρκεί μόνο η κατάθεση των παράνομων χρημάτων σε τραπεζικό λογαριασμό, αν η κατάθεση αυτή δεν προσδίδει κανένα «νόμιμο τίτλο» ώστε να θεωρηθεί ως ενέργεια απόκρυψης και συγκάλυψης της αλήθειας σχετικά με την προέλευση των εσόδων που τοποθετήθηκαν στον χρηματοπιστωτικό τομέα¹¹⁵.

Θα πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι νομιμοποίηση εσόδων με τον τρόπο αυτό νοείται μόνο αν παρεμβάλλεται στην τοποθέτηση ή διακίνηση των χρημάτων τρίτο πρόσωπο ή αν γίνεται χρήση σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων με σκοπό να προσδοθεί πράγματι νομιμοφάνεια στα παράνομα κέρδη¹¹⁶.

7.3.5. Η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων

Η συγκεκριμένη νεοπαγής ρύθμιση αποτελεί μία αστοχία του εθνικού νομοθέτη για τους εξής λόγους:

Η εν λόγω συμπεριφορά θα μπορούσε να καλυφθεί από τις διαφορετικές ρυθμίσεις του ΠΚ για τη συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση δίχως αναγκαιότητα αυτοτελούς τυποποίησής της στο κείμενο του ειδικού ποινικού νόμου αυτού.

Περαιτέρω, διαπιστώνεται ότι οι συγκεκριμένες, προπαρασκευαστικές πράξεις ξεπλύματος, εξισώνονται, σε επίπεδο ποινικής απαξίας, με ολοκληρωμένες πράξεις νομιμοποίησης εσόδων, γεγονός που εγείρει σοβαρά ζητήματα συμβατότητας της εν λόγω ρύθμισης με την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας.

¹¹⁵ Βλ. ενδεικτικά 3721/2017 ΠΛΗΜΜ ΑΘ, ΤνΠ ΝΟΜΟΣ.

¹¹⁶ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π., 816 και τις εκεί παραπομπές.

7.3.6. Η απόπειρα διάπραξης, υποβοήθηση, υποκίνηση, διευκόλυνση ή παροχή συμβουλών σε τρίτο

Αντίστοιχα, και ο συγκεκριμένος τρόπος τέλεσης, ο οποίος ομοίως εξισώνεται σε επίπεδο ποινικής απαξίας με τους λοιπούς, θα μπορούσε να έχει αντιμετωπιστεί με τις διατάξεις του ΠΚ για την αξιόποινη συμμετοχή σε εγκληματική πράξη.

Η τυποποίηση της εν λόγω συμπεριφοράς προτάθηκε πράγματι με την Οδηγία 2015/849/ΕΕ (άρθρο 1 παρ. 3 εδ. δ'), η οποία ωστόσο δεν ήταν δεσμευτική ως προς το εν λόγω σημείο.

Επισημαίνεται απλώς ότι σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη της ανωτέρω Οδηγίας αναφορικά με την «παροχή συμβουλών σε τρίτο», *«η παροχή νομικών συμβουλών εξακολουθεί να υπόκειται στην υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου, εκτός αν ο ίδιος ο επαγγελματίας νομικός συμμετέχει σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή σε χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, εάν οι νομικές συμβουλές παρέχονται με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ή εάν ο επαγγελματίας νομικός γνωρίζει ότι ο πελάτης ζητά νομικές συμβουλές με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας»*.

7.4. Το σύστημα κυρώσεων του Ν. 4557/2018

Με βάση τις προβλέψεις του άρθρου 39 παρ. 1 α' Ν. 4557/2018, η βασική μορφή της νομιμοποίησης εσόδων τιμωρείται *«με κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών και με χρηματική ποινή από είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ»*.

Χαρακτηριστική είναι στην περίπτωση αυτή η σωρευτική υποχρεωτική επιβολή και χρηματικής ποινής μαζί με τη στερητική της ελευθερίας ποινή.

Αντίστοιχα, με βάση τα εδάφια β' και γ' του ίδιου ως άνω άρθρου, «Ο υπαίτιος των πράξεων της περ. α) τιμωρείται με κάθειρξη και με χρηματική ποινή από τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) ευρώ, αν έδρασε ως υπάλληλος υπόχρεου νομικού προσώπου ή αν το βασικό αδίκημα περιλαμβάνεται στα αδικήματα των περ. γ) και ε) του άρθρου 4, ακόμη και αν για αυτά προβλέπεται ποινή φυλάκισης.

γ) Ο υπαίτιος των πράξεων της περ. α) τιμωρείται με κάθειρξη δέκα (10) τουλάχιστον ετών και με χρηματική ποινή από πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ έως δύο εκατομμύρια (2.000.000) ευρώ, αν ασκεί τέτοιου είδους δραστηριότητες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή είναι υπότροπος ή έδρασε για λογαριασμό, προς όφελος ή εντός των πλαισίων εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης ή ομάδας».

Σημειωτέον ότι μετά την επελθούσα νομοθετική μεταβολή και την αντικατάσταση του παλαιού ΠΚ, δεν προβλέπεται πλέον δυνατότητα τιμώρησης της κατά συνήθεια τέλεσης ενός εγκλήματος ως επιβαρυντικής περίπτωσης και επομένως ορθότερο είναι να μην εφαρμοστεί η εν λόγω επιβαρυντική περίπτωση σε περίπτωση τέλεσης του αδικήματος του ξεπλύματος.

Επιπλέον, εξαιρετικά ανεπιεικής φαντάζει η επιβαρυντική πρόβλεψη αναφορικά με τους υπαλλήλους υπόχρεων νομικών προσώπων, ρύθμιση η οποία μπορεί να οδηγήσει σε ανόμοια αντιμετώπιση συναφών περιπτώσεων και για το λόγο αυτό η εφαρμογή της διάταξης θα έπρεπε να περιοριστεί μόνο στους υπαλλήλους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίοι εκμεταλλεύονται τη θέση τους¹¹⁷.

¹¹⁷ Βλ. Τσιρίδη, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος, ο.π. 248 επ.

Σε σχέση με τις πλημμεληματικές μορφές τέλεσης του αδικήματος, λεκτέα τα εξής: Με τον ισχύων Ν. 4557/2018 διατηρήθηκαν σε ισχύ τέσσερις περιπτώσεις, τιμωρούμενες σε βαθμό πλημμελήματος.

Στο στοιχείο δ' της παρ. 1 του άρθρου 39, ορίζεται πως τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έως δυο έτη ο υπάλληλος του υπόχρεου νομικού προσώπου που παραλείπει από πρόθεση να αναφέρει αρμοδίως ύποπτες ή ασυνήθεις συναλλαγές ή δραστηριότητες ή παρουσιάζει ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία κατά παράβαση των σχετικών νομοθετικών, διοικητικών, κανονιστικών διατάξεων και κανόνων.

Αντίστοιχα, με το στοιχείο στ' της παρ. 1 του άρθρου 39 του Ν. 4557/2018, τυποποιείται ως πλημμεληματική μορφή του αδικήματος η περίπτωση τιμώρησης με ποινή φυλάκισης για το βασικό αδίκημα.

Με το ίδιο ως άνω εδάφιο τυποποιείται ως πλημμεληματική μορφή τέλεσης του εγκλήματος η τέλεση του ξεπλύματος από τον συγγενή εξ' αίματος ή αγχιστείας σε ευθεία γραμμή ή εκ πλαγίου μέχρι και β' βαθμού ή τον σύζυγο, θετό γονέα ή θετό τέκνο του υπαιτίου του βασικού αδικήματος, με την προϋπόθεση ότι το συγγενικό πρόσωπο δεν συμμετείχε στη διάπραξη του βασικού αδικήματος. Ωστόσο, αν το ανωτέρω συγγενικό πρόσωπο συμμετείχε στη διάπραξη του βασικού αδικήματος, δεν τυγχάνει εφαρμογής η ως άνω προνομιά μορφή.

Τέλος, προβλέπεται τέταρτη περίπτωση πλημμεληματικής πράξης νομιμοποίησης εσόδων, τιμωρούμενης με φυλάκιση έως δυο έτη, σε περίπτωση που τα έσοδα από το βασικό αδίκημα δεν υπερβαίνουν το ποσοτικό όριο των 15.000 ευρώ και το βασικό αδίκημα είναι πλημμέλημα.

Με το Ν. 4734/2020, προστέθηκε έκτη παράγραφος στο άρθρο 39, ως εξής: «6. Όταν οι αρχές του άρθρου 6 εντοπίζουν αξιόποινες πράξεις, ενημερώνουν αμελλητί τις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές.» Σημειώνεται ότι οι εν λόγω αρχές είναι: Η Τράπεζα της Ελλάδος, Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, Η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, Η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, Η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων, Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, για τα εγκατεστημένα στην Ελλάδα υποκαταστήματα χρηματοπιστωτικών οργανισμών που έχουν την έδρα τους στην αλλοδαπή, αρμόδια αρχή είναι η κατά περίπτωση αρμόδια αρχή των ελληνικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, οι οποίοι ασκούν αντίστοιχες δραστηριότητες με τους ανωτέρω χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς της αλλοδαπής.

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 40 του Ν. 4557/2018, «1. Τα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν προϊόν βασικού αδικήματος του άρθρου 4 ή των αδικημάτων του άρθρου 2 ή που έχουν αποκτηθεί αμέσως ή εμμέσως από προϊόν τέτοιων αδικημάτων ή τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί ή προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν προς τέλεση αυτών των αδικημάτων, κατάσχονται και, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση απόδοσής τους στον ιδιοκτήτη, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 310 και του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 373 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), δημεύονται υποχρεωτικά με την καταδικαστική απόφαση. Σε περίπτωση ανάμειξης του προϊόντος του αδικήματος με περιουσία που προέρχεται από νόμιμες πηγές, η κατάσχεση και η δήμευση επιβάλλονται μέχρι του ποσού της αξίας του προϊόντος αυτού. Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη και αν τα περιουσιακά στοιχεία ή μέσα ανήκουν σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει του βασικού αδικήματος ή των αδικημάτων του άρθρου 2 κατά το χρόνο κτήσης τους. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου ισχύουν και σε περίπτωση απόπειρας των ανωτέρω αδικημάτων.

2. Αν η περιουσία ή το προϊόν, σύμφωνα με την παράγραφο 1 δεν υπάρχει πλέον, δεν έχει βρεθεί ή δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται με τους όρους της παραγράφου 1 περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος κατά το χρόνο της καταδικαστικής απόφασης, όπως την προσδιορίζει το δικαστήριο. Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει και χρηματική ποινή μέχρι του ποσού της αξίας της περιουσίας ή του προϊόντος, αν κρίνει ότι δεν υπάρχουν πρόσθετα περιουσιακά στοιχεία προς δήμευση ή τα υπάρχοντα υπολείπονται της αξίας της περιουσίας ή του προϊόντος.

Η δήμευση που επιβάλλεται με τους όρους της παραγράφου 1 και της παρούσας παραγράφου δεν θίγει προγενέστερα δικαιώματα που έχουν αποκτήσει καλόπιστοι τρίτοι επί των περιουσιακών στοιχείων. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να ασκηθούν, σύμφωνα με τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

3. Δήμευση διατάσσεται και όταν δεν έχει ασκηθεί δίωξη λόγω θανάτου του υπαιτίου ή η δίωξη που είχε ασκηθεί έπαυσε οριστικώς ή κηρύχθηκε απαράδεκτη. Στις περιπτώσεις αυτές, η δήμευση διατάσσεται με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου ή με απόφαση του δικαστηρίου που παύει ή κηρύσσει απαράδεκτη την ποινική δίωξη και αν δεν έχει ασκηθεί δίωξη, με βούλευμα του κατά τόπον αρμόδιου συμβουλίου πλημμελειοδικών. Το άρθρο 492 και η παράγραφος 3 του άρθρου 504 ΚΠΔ εφαρμόζονται αναλόγως και στην προκειμένη περίπτωση».

Απλή ανάγνωση του ανωτέρω άρθρου, αλλά και του αντίστοιχου άρθρου περί δήμευσης του Ν. 3691/2008 αναδεικνύει το γεγονός ότι η ποινή της δήμευσης κατέχει

πλέον εξέχουσα θέση στο σύστημα κυρώσεων για το ζέπλυμα, αποτελώντας προτεραιότητα του διεθνούς νομοθέτη¹¹⁸.

Πράγματι, βαρύνουσας σημασίας σκοπό αποτελεί η ανάκτηση των εγκληματικών εσόδων¹¹⁹. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, τα διεθνή και ενωσιακά νομοθετικά κείμενα, επιστρατεύουν κάθε θεσμό του ποινικού Δικαίου, μεταξύ άλλων και του θεσμού της δήμευσης, μετατρέποντάς τον σε απλό όχημα αντεγκληματικής πολιτικής¹²⁰.

Αναλυτικά, στο άρθρο θεσπίζεται υποχρέωση επιβολής δήμευσης των προς νομιμοποίηση περιουσιακών στοιχείων ή των προϊόντων του βασικού αδικήματος ή που αποκτήθηκαν εμμέσως από προϊόν των βασικών αδικημάτων, σε περίπτωση που αυτά βρεθούν στα χέρια του ίδιου του δράστη ή κακόπιστου τρίτου. Ομοίως θεσπίζεται υποχρέωση επιβολής δήμευσης σε περίπτωση ανάμειξης του προϊόντος του αδικήματος με περιουσία που προέρχεται από νόμιμες πηγές, μέχρι ωστόσο το όριο του εγκληματικού ποσού. Επιπλέον με το ίδιο άρθρο θεσπίζεται δυνατότητα επιβολής αναπληρωματικής δήμευσης, σε περίπτωση που η περιουσία ή το εγκληματικό προϊόν δεν υπάρχει πλέον, δεν έχει βρεθεί ή δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, αλλά και δήμευσης σε περίπτωση παύσης της ποινικής δίωξης λόγω θανάτου η κήρυξης αυτής ως απαράδεκτης¹²¹.

¹¹⁸ Βλ. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ο.π., 833 επ.

¹¹⁹ COM 2011 6.6.2011, προοίμιο οδηγίας 2014/42/ΕΕ παρ. 1.

¹²⁰ Βλ. *Καιάφα-Γκμπάντι*, Η ποινική αντιμετώπιση της διαφθοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η επίδρασή της στην εθνική μας έννομη τάξη: σημεία αιχμής των σύγχρονων ενωσιακών επιλογών και δικαιοκρατικές προκλήσεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο σε Η ποινική διαχείριση της δωροδοκίας : δυνατότητες και όρια : 6ο Συνέδριο 31 Μαΐου -1 Ιουνίου 2013, 15.

¹²¹ Βλ. κριτική σε *Καιάφα-Γκμπάντι*, Η δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στο πλαίσιο της Ε.Ε.: Η πρόταση της Επιτροπής του 2012 και οι νέες προκλήσεις για το κράτος δικαίου, 2013, 401 επ.

Ιδιαίτερα προβληματική παρουσιάζεται η δυνατότητα επιβολής δήμευσης σε περίπτωση απουσίας καταδικαστικής απόφασης, με δεδομένο ότι πρόκειται πάντως για παρεπόμενη ποινή, για την επιβολή της οποίας απαιτείται προγενέστερη κατάγνωση ενοχής σε βάρος του δράστη¹²².

7.5. Ο τόπος τέλεσης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες – Η περίπτωση τέλεσης του ξεπλύματος μέσω διαδικτύου

Ο τόπος τέλεσης ενός εγκλήματος αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας των εθνικών δικαστηρίων προκειμένου να επιληφθούν ορισμένης υπόθεσης. Ιδιαίτερη δυσχέρεια προκαλεί ωστόσο η διακρίβωση του τόπου τέλεσης ενός εγκλήματος όπως η νομιμοποίηση εσόδων, όταν αυτό διαπράττεται μέσω διαδικτύου. Αυτό διότι, η αξιόποινη πράξη μπορεί να διαπράττεται ταυτόχρονα από διαφορετικά μέρη του παγκόσμιου ιστού ή να είναι δυσχερής η εξακρίβωση του τόπου στον οποίο ενήργησε ο δράστης του διαδικτυακού εγκλήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 1 του ισχύοντος ΠΚ, *«Τόπος τέλεσης της πράξης θεωρείται ο τόπος όπου ο υπαίτιος διέπραξε ολικά ή μερικά την αξιόποινη ενέργεια ή παράλειψη, καθώς και ο τόπος όπου επήλθε ή, σε περίπτωση απόπειρας, έπρεπε να επέλθει σύμφωνα με την πρόθεσή του το αποτέλεσμα»*.

Ο ΠΚ, παραδοσιακά υιοθετεί τη θεωρία της ενότητας, με βάση την οποία ως τόπος τέλεσης λογίζεται τόσο ο τόπος όπου έλαβε χώρα η αξιόποινη πράξη όσο και ο τόπος όπου επήλθε το αξιόποινο αποτέλεσμα. Ομοίως ο ΠΚ υιοθετεί την αρχή της εδαφικότητας, καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1, *«Οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται σε όλες τις πράξεις που τελέστηκαν στο έδαφος της επικράτειας, ακόμη και*

¹²² Βλ. και *Καιάφα-Γκμπάντι*, Ποινική αντιμετώπιση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα από την Ε.Ε. και επίδρασή της στην εθνική έννομη τάξη σε Οικονομικό έγκλημα και διαφθορά στο δημόσιο τομέα, ο.π., 731.

από αλλοδαπούς. Επίσης εφαρμόζονται και στις πράξεις συμμετοχής που τελέστηκαν στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας, αν η κύρια πράξη, για την οποία δεν υπάρχει δικαιοδοσία των ελληνικών ποινικών δικαστηρίων, είναι αξιόποινη και κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους».

Μάλιστα, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 5 του προισχύσαντος ΠΚ, «Όταν η πράξη τελείται μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, τόπος τέλεσης θεωρείται και η ελληνική επικράτεια, εφόσον στο έδαφος της παρέχεται πρόσβαση στα συγκεκριμένα μέσα, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής τους».

Εφαρμόζοντας την ανωτέρω διάταξη, η νομολογία κατέληγε στη θέση ότι «όλα τα διαδικτυακά εγκλήματα που περιέχουν αξιόποινο αποτέλεσμα (βλάβη ή κίνδυνο), το οποίο επέρχεται στην ημεδαπή, τελούνται στην ημεδαπή...αναφορικά με τον τόπο συμπεριφοράς του δράστη, υποστηρίζεται ότι καλύπτει τόσο τον φυσικό χώρο όπου ενήργησε ο δράστης (πρακτικά ο χώρος που χρησιμοποίησε τον υπολογιστή του), όσο και τον χώρο, όπου ο δράστης ολοκλήρωσε την συμπεριφορά του. Αρκεί, δηλαδή, το απλό γεγονός, ότι από την Ελλάδα υπάρχει πρόσβαση στα μέσα, δηλαδή, σε όλες τις περιπτώσεις χρήσης του διαδικτύου μέσω ιστοσελίδων, ιστολογιών, λογαριασμών σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού όποιος αποκτά πρόσβαση στα συγκεκριμένα δεδομένα, αποκτά ταυτόχρονα πρόσβαση και στα συγκεκριμένα μέσα, κατά την διατύπωση της ελληνικής διάταξης»¹²³.

Ωστόσο, η διάταξη αυτή καταργήθηκε, μετά τη θέση σε ισχύ του νέου ΠΚ, με τη σκέψη ότι «Η επέκταση της αρχής της εδαφικότητας σε πράξη που τελείται μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας είναι αδικαιολόγητη». Η κατάργησή της κρίνεται ορθή καθώς η διάταξη είχε εγείρει πλήθος αντιδράσεων σε επίπεδο θεωρίας, η οποία

¹²³ Βλ. ΑΠ 1308/2015, ΤνΠ ΝΟΜΟΣ.

υποστήριζε ότι όχι μόνο δεν υπήρχε ανάγκη διεύρυνσης της έννοιας της ημεδαπής, αλλά αντίθετα, σε διεθνές επίπεδο, αυξάνονται οι φωνές υπέρ μίας τελολογικής συστολής των υφιστάμενων διατάξεων¹²⁴.

Μετά την απάλειψη της συγκεκριμένης διάταξης, καθίσταται αντιληπτό ότι σε ο,τι αφορά τα διαδικτυακά εγκλήματα, τούτα θεωρούνται τελεσθέντα στην ελληνική επικράτεια, μόνο αν ο φυσικός χώρος που ενήργησε ο δράστης ήταν η Ελλάδα ή αν ο δράστης ολοκλήρωσε την συμπεριφορά διά της δημοσίευσης των δεδομένων του στην Ελλάδα, φιλοξενώντας εκεί τα δεδομένα από τους διακομιστές¹²⁵.

Τέλος, αναφορικά με το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ουδεμία ρητή πρόβλεψη γίνεται στον ισχύοντα Ν. 4557/2018 αναφορικά με το ενδεχόμενο τέλεσής του μέσω διαδικτύου, με αποτέλεσμα να διεκδικούν εφαρμογή οι ανωτέρω διατάξεις του γενικού ποινικού Δικαίου. Κατωτέρω, θα ακολουθήσει μία συνοπτική παρουσίαση των δημοφιλέστερων τρόπων, με τους οποίους οι δράστες επιλέγουν να «ξεπλένουν» τα παράνομα έσοδά τους, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα του διαδικτύου.

8. Περιπτώσεις νομιμοποίησης εσόδων με χρήση του διαδικτύου

8.1. Ψηφιακά νομίσματα και νομιμοποίηση εσόδων

8.1.1. Αναγκαίες ορολογικές επισημάνσεις

Η αρχική σύλληψη της ιδέας των κρυπτονομισμάτων προσδιορίζεται χρονικά το 1983, όταν ο Αμερικανός κρυπτογράφος David Chaum, παρουσίασε μία νέα μέθοδο κρυπτογράφησης, μέσω της οποίας θα καθίστατο εφικτή η διενέργεια μη

¹²⁴ Βλ. Κιούπη, Ο τόπος τέλεσης του διαδικτυακού εγκλήματος και η απροσδόκητη διεύρυνση της έννοιας της «ημεδαπής» (άρθρο 5 παρ. 3 ΠΚ), ΠοινΧρ 2014, 561.

¹²⁵ Βλ. Κιούπη, Ποινικό Δίκαιο και Internet, 88 επ.

ιχνηλατήσιμων συναλλαγών¹²⁶. Το 2008, ο Satoshi Nakamoto δημιούργησε το Bitcoin, το οποίο αποτελεί μέχρι και σήμερα την πιο διαδεδομένη μορφή κρυπτονομίσματος στον κόσμο.

Παρά την ευρεία διάδοση των κρυπτονομισμάτων, δεν υπάρχει συγκεκριμένος ορισμός τους που να γίνεται καθολικά αποδεκτός. Συνήθως, ως κρυπτονομίσματα νοούνται τα ψηφιακά μέσα πληρωμών, τα οποία χρησιμοποιούν τεχνικές κρυπτογράφησης, με αποτέλεσμα οι πληροφορίες που εμπεριέχουν να καθίστανται προσβάσιμες μόνο στα πρόσωπα που διαθέτουν το κατάλληλο «μυστικό κλειδί»¹²⁷.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα κρυπτονομίσματα λογίζονται ως μερικότερη κατηγορία των ψηφιακών νομισμάτων εν γένει, με τη διάκριση ότι πρόκειται ουσιαστικά για ένα μη ρυθμισμένο κανονιστικά είδος ψηφιακού χρήματος, το οποίο εκδίδεται και ελέγχεται από τους ιδιώτες δημιουργούς του και γίνεται αποδεκτό από τα μέλη συγκεκριμένης ψηφιακής κοινότητας¹²⁸.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υιοθετεί έναν συναφή ορισμό των κρυπτονομισμάτων, χαρακτηρίζοντάς τα ως ψηφιακά μέσα αποτίμησης αξίας, τα οποία εκδίδονται από ιδιώτες και αποτιμώνται σύμφωνα με δικούς τους κανόνες, ενώ αναγνωρίζει την αναγκαιότητα υιοθέτησης ενός πληρέστερου ορισμού για τη συγκεκριμένη μορφή τεχνολογικής εξέλιξης¹²⁹. Αντίστοιχος ορισμός δίνεται και από

¹²⁶ Chaum, David, “Blind signatures for untraceable payments” (Advances in Cryptology Proceedings. 82 (3) 1983), 199-203.

¹²⁷ Dr. Robby Houben, Alexander Snyers, “Cryptocurrencies and blockchain: legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion” (EP, Study requested by the TAX3 Committee, July 2018), 20.

¹²⁸ ECB, “Virtual Currency Schemes” (October 2012), 13.

¹²⁹ Dong He, Karl Habermeier, et al, “Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations” (IMF Staff Discussion Note. SDN/16/03, January 2016), 7.

τη FATF, η οποία ωστόσο διακρίνει τα κρυπτονομίσματα σε αυτά που μπορούν να μετατραπούν σε επίσημο συνάλλαγμα και σε αυτά που δεν επιδέχονται μετατροπή¹³⁰.

Το 2013, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, σε δημόσια ανακοίνωσή της¹³¹, προειδοποίησε τους πολίτες ότι τα κρυπτονομίσματα δεν οροθετούνται κανονιστικά και δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως πραγματικό συνάλλαγμα, ανταποκρινόμενο στους κανόνες της οικονομικής και νομικής επιστήμης. Μετά τις τρομοκρατικές ενέργειες που έλαβαν χώρα στη Γαλλία, το 2015, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν ουσιαστικά με κρυπτονομίσματα, η Επιτροπή πρότεινε τροποποιήσεις στην 4^η Οδηγία για το ξέπλυμα, προκειμένου να περιληφθούν σε αυτή και οι συναλλαγές σε κρυπτονομίσματα¹³².

Το 2015, Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι τα κρυπτονομίσματα εξαιρούνται από το ΦΠΑ καθώς δεν μπορούν να ενταχθούν στην έννοια του συναλλάγματος παρά το γεγονός ότι συναλλαγές σε Bitcoin αποτελούν αντικείμενο φορολόγησης σε διάφορα κράτη-μέλη της Ε.Ε.¹³³.

Παρά το γεγονός ότι τα κρυπτονομίσματα χρησιμοποιούνται ευρέως για τη διενέργεια συναλλαγών, η χρήση τους δεν αποτελούσε, μέχρι πρόσφατα, αντικείμενο νομοθετικής ρύθμισης, γεγονός που αύξανε τον κίνδυνο κατάχρησής τους, προκειμένου να «ξεπλυθεί» παράνομο χρήμα, μέσω της μετατροπής του σε κρυπτοσυνάλλαγμα¹³⁴.

¹³⁰ FATF, “FATF Report on Virtual Currencies. Key definitions and Potential AML/CFT Risks” (June 2014), 4.

¹³¹ EBA, “Warning to consumers on VCs” (EBA/WRG/2013/01, 12 December 2013).

¹³² European Commission “Commission strengthens transparency rules to tackle terrorism financing, tax avoidance and money laundering” (Press Release, Strasbourg, 5 July 2016) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2380_en.htm.

¹³³ Case C-264/14 Skatteverket v David Hedqvist, ECLI:EU:C:2015:718 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=170305&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1254905>.

¹³⁴ European Parliament “Introductory statement and closing remarks by Mario Draghi” (plenary debate on the ECB Annual Report for 2016, Strasbourg, 5 February 2018) <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180205.en.html>

Ο νεοπαγής Ν. 4734/2020, προσθέτει στο άρθρο 3 του Ν. 4557/2018, την παράγραφο 24, δίνοντας ορισμό του ψηφιακού νομίσματος ως εξής:

«"Εικονικά νομίσματα": Η ψηφιακή αναπαράσταση αξίας που δεν εκδίδεται από κεντρική τράπεζα ή δημόσια αρχή, ούτε έχει την εγγύησή τους, δεν συνδέεται κατ' ανάγκη με νομίμως κυκλοφορούν νόμισμα και δεν διαθέτει το νομικό καθεστώς νομίσματος ή χρήματος, όμως γίνεται αποδεκτή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ως μέσο συναλλαγής και μπορεί να μεταφέρεται, να αποθηκεύεται ή να διακινείται ηλεκτρονικά».

8.1.2. Κρυπτονομίσματα και ξέπλυμα χρήματος

Η ανωνυμία που παρέχουν τα κρυπτονομίσματα στους χρήστες τους, σε συνδυασμό με το αποκεντρωμένο σύστημα πληρωμής, επιτρέπουν σε δράστες νομιμοποίησης εσόδων να μεταφέρουν τα παράνομα κέρδη τους γρήγορα, φθηνά και με μεγάλη διακριτικότητα¹³⁵.

Πράγματι, οι διακρατικές εγκληματικές οργανώσεις, βασίζονται πλέον περισσότερο στα κρυπτονομίσματα παρά στα μετρητά, καθώς τα πρώτα θεωρούνται ως ασφαλέστερη μέθοδος για την πρόσδοση νομιμοφάνειας στα παράνομα έσοδά τους και τη διακίνηση των εν λόγω εσόδων σε διάφορες περιοχές του κόσμου. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί άλλωστε η σύλληψη ενός εμπόρου ναρκωτικών στις ΗΠΑ, στην κατοχή του οποίου βρέθηκαν κρυπτονομίσματα αξίας περίπου \$2.000.000¹³⁶.

Για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με τη χρήση κρυπτονομισμάτων οι δράστες συνήθως ακολουθούν τις τυπικές διαδικασίες

¹³⁵ Danton Bryans, "Bitcoin and Money Laundering: Mining for an Effective Solution" (89 IND LJ 441, 2014), 447.

¹³⁶ U.S. Department of Justice Drug Enforcement Administration "2018 National Drug Threat Assessment" (October 2018), p. vii <https://www.dea.gov/sites/default/files/2018-11/DIR-032-18%202018%20NDTA%20final%20low%20resolution.pdf>

τοποθέτησης, συγκάλυψης και νομιμοποίησης των παράνομων εσόδων. Οι δράστες μπορούν εύκολα να δημιουργήσουν ανώνυμους λογαριασμούς, στους οποίους τοποθετούν, στη μορφή κρυπτονομίσματος, τα παράνομα εγκληματικά τους έσοδα, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο να καταστούν αντιληπτοί από τις διωκτικές αρχές. Η αγορά των κρυπτονομισμάτων λαμβάνει χώρα με τη χρήση χρεωστικών καρτών ή συνήθως μετρητών σε ειδικά ATM ή σε διαδικτυακές πλατφόρμες. Για την ενίσχυση της ανωνυμίας τους, οι δράστες ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν «αχυρανθρώπους», με καθαρά ποινικά μητρώα ή πολυμερή δίκτυα και ηλεκτρονικά πορτοφόλια (e-wallets) για την καλύτερη κάλυψη των ιχνών τους¹³⁷.

Για τη συγκάλυψη της εγκληματικής προέλευσης των ιχνών οι δράστες εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι τα κρυπτονομίσματα αποτελούν την καταλληλότερη μέθοδο μεταφοράς παράνομων εσόδων από τη μία χώρα στην άλλη. Έχοντας πρώτα αγοράσει κρυπτονομίσματα (κυρίως Bitcoins) χρησιμοποιώντας τα παράνομα έσοδα από τις εγκληματικές τους πράξεις, αγοράζουν με αυτά άλλα κρυπτονομίσματα σε άλλες αγορές, απομακρύνοντας το τελικό περιουσιακό προϊόν από την αρχική πηγή του. Μετά την επίτευξη του σκοπού τους, τα άλλα κρυπτονομίσματα μετατρέπονται ξανά σε Bitcoins και στη συνέχεια σε πραγματικό συνάλλαγμα στα κατάλληλα ανταλλακτήρια.

Μετά την πρόσδοση νομιμοφάνειας στα παράνομα έσοδα, τα τελευταία τοποθετούνται σε τραπεζικούς λογαριασμούς ή e-wallets και επανεισάγονται στην εθνική και παγκόσμια οικονομία¹³⁸.

¹³⁷ Sprenger P., Balsiger F., “Anti-Money laundering times of cryptocurrencies. Cryptocurrencies – game changers in many ways” (KPMG, June 2018).

¹³⁸ Holman, D., Stettner B., “Anti-Money Laundering Regulation of cryptocurrency: US and Global Approaches” (A&O LLP, ICLG 2018), 32.

Μία από τις πιο γνωστές περιπτώσεις ξεπλύματος «βρώμικου» χρήματος αποτελεί η εταιρεία Liberty Reserve, η οποία, έχοντας ως έδρα την Κόστα Ρίκα, παρείχε ουσιαστικά το σύνολο των υπηρεσιών μίας κανονικής τράπεζας, χρησιμοποιώντας κρυπτονομίσματα και μη υπαγόμενη για το λόγο αυτό σε κανένα νομοθετικό καθεστώς ή υποχρέωση συμμόρφωσης στους τυπικούς κανόνες λειτουργίας ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Για το άνοιγμα λογαριασμού, ουδόλως απαιτούσε την προσκόμιση και του παραμικρού αποδεικτικού της ταυτότητας ή της προέλευσης των ποσών, ενώ χρέωνε μόλις 1% ως προμήθεια για το άνοιγμα και τη χρήση των εν λόγω λογαριασμών. Με τον τρόπο αυτό, η συγκεκριμένη εταιρεία επέτρεπε ουσιαστικά σε δράστες οικονομικών και άλλων εγκλημάτων να διατηρούν την ανωνυμία τους, προσφέροντάς τους μία σχετικά ασφαλή λύση στο ζήτημα της πρόσδοσης νομιμοφάνειας στα παράνομα έσοδά τους. Μετά από αρκετά χρόνια ερευνών εκ μέρους των διωκτικών αρχών των ΗΠΑ, ανακαλύφθηκε ότι περισσότερα από 6.000.000.000 δολάρια, προϊόντα εγκληματικών συμπεριφορών, είχαν διακινηθεί μέσω της συγκεκριμένης εταιρείας¹³⁹.

8.2. Ξέπλυμα χρήματος μέσω ηλεκτρονικού τζόγου

Ο ηλεκτρονικός τζόγος είναι μία απολύτως συμβατή διέξοδος για τον επίδοξο δράστη νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες¹⁴⁰. Αυτό διότι ο τζόγος περιλαμβάνει ούτως ή άλλως μεγάλο αριθμό χρηματικών μετατοπίσεων, απαραίτητων για την απόκρυψη της αληθούς προέλευσης των παράνομων χρημάτων, ενώ ταυτόχρονα δεν περιλαμβάνει έναν πραγματικό στόχο, αντιληπτό με τις αισθήσεις

¹³⁹ United States v. Liberty Reserve, 13 Crim. 368 (S.D.N.Y. May 20, 2013) https://archive.org/stream/704540-liberty-reserveindictment/704540-liberty-reserveindictment_djvu.txt 2013.

¹⁴⁰ Βλ. έκθεση FATF, Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector, 2009, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>

(όπως θα ήταν π.χ. η απόκτηση ενός αυτοκινήτου) προς την απόκτηση του οποίου κατευθύνεται η περιουσιακή επένδυση, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να αποτιμηθεί η εκάστοτε περιουσιακή μετατόπιση. Οι διαστάσεις αυτές καθιστούν ελκυστική τη λύση του ηλεκτρονικού τζόγου ως πρόσφορου μέσου για τη νομιμοποίηση εσόδων, το οποίο ταυτόχρονα παρέχει αρκετά εχέγγυα ασφάλειας για τους δράστες.

Η τυπική διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων μέσω του τζόγου περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση «βρώμικου» χρήματος κατά τη διαδικασία του στιχηματισμού και την εν συνεχεία εισαγωγή των κερδών στη νόμιμη οικονομία, ως δήθεν προερχόμενων από νόμιμη πηγή¹⁴¹.

Μετά την διάδοση της χρήσης του διαδικτύου στο σύγχρονο κόσμο, πολλές ιστοσελίδες παρέχουν δυνατότητα στους χρήστες να τζογάρουν σε διάφορα παιχνίδια όπως ηλεκτρονικά καζίνο, αθλητικό στοίχημα, πόκερ κ.α. Η πλειονότητα των ιστοσελίδων αυτών ανήκουν σε υπεράκτιες εταιρείες που εδρεύουν σε «ασφαλείς» δικαιοδοσίες, το κανονιστικό πλαίσιο των οποίων επιτρέπει τη διασφάλιση της ανωνυμίας των εταίρων καθώς και τη χαλαρότητα των διενεργούμενων συναλλαγών.

Για να καταθέσουν τα χρήματα που στη συνέχεια θα τζογάρουν, οι χρήστες μπορούν να επιλέξουν μεταξύ διαφορετικών τρόπων χρηματικών μεταφορών όπως η χρήση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, η χρήση προπληρωμένων καρτών, η τραπεζική κατάθεση κ.α.

¹⁴¹ Fiedler, Online Gambling as a Game Changer to Money Laundering?, <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=776114008100074120080092003097115014038018014015006038127117105011069086076118010007106099010022103035124020031121008106083019126008014016039098087000118115102109123041011057120101124104076113006027067117094124084094117007125030120102126092082119117069&EXT=pdf&INDEX=TRUE>

Το πρώτο βήμα για την επίτευξη της νομιμοποίησης εσόδων μέσω ηλεκτρονικού τζόγου είναι, παραδοσιακά, το στάδιο της τοποθέτησης. Αυτό περιλαμβάνει την κατάθεση ενός μικρού χρηματικού ποσού προερχόμενου από νόμιμο τραπεζικό λογαριασμό στο λογαριασμό ενός χρήστη πλατφόρμας ηλεκτρονικού τζόγου. Με το πρώτο αυτό βήμα επιδιώκεται η πρόσδοση δήθεν διαφάνειας στις συναλλαγές. Ωστόσο, στη συνέχεια, τοποθετούνται στον ίδιο λογαριασμό χρήστη, παράνομα χρηματικά ποσά προερχόμενα από άλλες πηγές όπως π.χ. προπληρωμένες κάρτες ή τραπεζικούς λογαριασμούς εξωχώριων εταιρειών, οι οποίες διασφαλίζουν την ανωνυμία του καταθέτη. Ο δράστης δηλαδή, επιδιώκει την ανάμειξη των παράνομων συναλλαγών με το πλήθος νόμιμων καταθέσεων που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο λειτουργίας της ιστοσελίδας ηλεκτρονικού τζόγου.

Στη συνέχεια, σε δεύτερο στάδιο, ο δράστης τζογάρει τα νόμιμα και παράνομα κέρδη του, διακινδυνεύοντας φυσικά την απώλεια ορισμένων κερδών του.

Τέλος, το τρίτο στάδιο περιλαμβάνει την εκ νέου τοποθέτηση στο νόμιμο τραπεζικό λογαριασμό των κερδών από τον ηλεκτρονικό τζόγο, τα οποία έχουν πλέον αποκτήσει νόμιμη μορφή.

Από το σύνολο των ανωτέρω καθίσταται αντιληπτό ότι ο ηλεκτρονικός τζόγος έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο επίτευξης του ξεπλύματος, καθιστώντας αυτό ιδιαίτερος εύκολο και δύσκολα ανιχνεύσιμο¹⁴². Πράγματι, ο ηλεκτρονικός τζόγος επιτρέπει στους δράστες σοβαρών εγκλημάτων να προσδώσουν νομιμοφάνεια στα παράνομα κέρδη τους, με μικρή χρηματική απώλεια και ελάχιστο κίνδυνο ανίχνευσής τους από τις διωκτικές αρχές. Η αδυναμία ανίχνευσής τους εκ μέρους των διωκτικών αρχών

¹⁴² Βλ. έκθεση Moneyval, The use of online gambling for money laundering and the financing of terrorism purposes, 2019, <https://rm.coe.int/research-report-the-use-of-online-gambling-for-money-laundering-and-th/168071509c>

έγκειται στο γεγονός ότι οι περισσότερες εταιρείες παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικού τζόγου έχουν την έδρα τους σε υπεράκτιες δικαιοδοσίες¹⁴³, στις οποίες ισχύουν χαλαρά κανονιστικά μέτρα, τα οποία επιτρέπουν τη διενέργεια ανωνύμων συναλλαγών και την κάλυψη των εγκληματικών ιχνών των δραστών-πελατών των ανωτέρω εταιρειών.

9. Μελέτη περίπτωσης

Στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας, επιλέχθηκε η συνοπτική παρουσίαση μίας σχετικά πρόσφατης υπόθεσης διαδικτυακής νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η οποία απασχόλησε τα εγχώρια Δικαστήρια.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπό εξέταση υπόθεσης έχουν ως εξής:

Οι αρχές των ΗΠΑ εξέδωσαν ένταλμα σύλληψης εναντίον υπηκόου Ρωσίας, κατηγορουμένου για τα αδικήματα α) της λειτουργίας μη αδειοδοτημένης επιχείρησης υπηρεσιών χρηματικών συναλλαγών, κατά παράβαση του τίτλου 18, εδάφια 1960 και 2 του ΠΚ των ΗΠΑ, β) συνωμοσίας για διάπραξη ξεπλύματος χρήματος, κατά παράβαση του τίτλου 18, εδάφιο 1956 (h) του ΠΚ των ΗΠΑ, γ) ξεπλύματος χρήματος, κατά παράβαση του τίτλου 18, εδάφια 1956 (a) (1) (A) (i), (a) (1) (B) (i) και 2 του ΠΚ των ΗΠΑ και δ) διεξαγωγής παράνομων χρηματικών συναλλαγών, κατά παράβαση του τίτλου 18, εδάφια 1957 και 2 του ΠΚ των ΗΠΑ.

Τα αποδιδόμενα στον κατηγορούμενο αδικήματα ανάγονταν στα κατωτέρω πραγματικά περιστατικά: ο Ρώσος υπήκοος, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ των ετών 2012 και 2017, όντας υπεύθυνος και διαχειριστής Εταιρείας λειτουργούσας μέσω διαδικτυακής ιστοσελίδας, ως ένα από τα μεγαλύτερα και ευρέως χρησιμοποιούμενα

¹⁴³ Βλ. αναλυτικά Δουβή, *Offshore δραστηριότητες*, 2008, 45 επ., Μπόλου, *Εξωχώριες εταιρείες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη*, ΝοΒ 2013, 935.

ανταλλακτήρια ψηφιακού συναλλάγματος. Η συγκεκριμένη εταιρεία ωστόσο δεν ήταν καταγεγραμμένη στο Δίκτυο Επιβολής Οικονομικών Εγκλημάτων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ, ώστε να λάβει την απαιτούμενη άδεια και δεν εφάρμοζε τις προβλεπόμενες από τη σχετική νομοθεσία μεθόδους για τον προσδιορισμό των πραγματικών ταυτοτήτων των πελατών της.

Ο κατηγορούμενος λειτουργώντας ως διαχειριστής της ανωτέρω εταιρείας, και προκειμένου να προσδώσει δήθεν νόμιμη προέλευση σε εγκληματικά έσοδα από δραστηριότητες όπως το χάκινγκ υπολογιστών ο εκβιασμός μέσω διαδικτύου, η απάτη, η κλοπή ταυτότητας, τα σχέδια απάτης επιστροφής φόρων και η διακίνηση ναρκωτικών, προέβη στη μεταφορά, αποθήκευση, ανταλλαγή, αγοραπωλησία και μετατροπή ψηφιακών νομισμάτων, τα οποία αποτελούν μια μορφή αποκεντρωμένου μετατρέψιμου ψηφιακού νομίσματος, που διαμορφώνεται μέσω της χρήσης ενός ηλεκτρονικού, αποκεντρωμένου λογιστικού συστήματος, σε επίσημα κρατικά νομίσματα (αμερικάνικα δολάρια, ευρώ, ρούβλια κ.λπ.) και αντίστροφα.

Για την επίτευξη του ανωτέρω σκοπού ο κατηγορούμενος χρησιμοποιούσε συνεργαζόμενες διαδικτυακές επιχειρήσεις, που επίσης δεν ήταν εγγεγραμμένες στο Δίκτυο Επιβολής Οικονομικών Εγκλημάτων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ και δεν τηρούσαν βασικές πολιτικές για την πρόληψη του ξεπλύματος «βρώμικου χρήματος», οι οποίες εξυπηρετούσαν μια παγκόσμια ηλεκτρονική βάση πελατών και μετέφεραν παράνομα παραστατικό χρήμα προς και από την εταιρεία συμφερόντων του κατηγορουμένου. Οι εν λόγω εταιρείες-βιτρίνες τελούσαν ομοίως υπό τη διαχείριση του κατηγορουμένου ενώ οι τραπεζικοί τους λογαριασμοί συνδέονταν με τους ατομικούς του τραπεζικούς λογαριασμούς. Στους λογαριασμούς αυτούς εξάλλου

τοποθετήθηκαν έσοδα προερχόμενα από εγκλήματα χάκινγκ και κλοπών από ανταλλακτήρια ψηφιακών νομισμάτων

Επιπλέον, σε αντίθεση με τους νόμιμους επεξεργαστές πληρωμών σε ψηφιακό αντάλλαγμα, η εταιρεία συμφερόντων του κατηγορουμένου δεν απαιτούσε από τους χρήστες να επικυρώσουν την ταυτότητά τους παρέχοντας επίσημα έγγραφα ταυτότητας. Για να χρησιμοποιήσει κάποιος την πλατφόρμα της εταιρείας, δημιουργούσε ένα λογαριασμό στην ιστοσελίδα της, χρησιμοποιώντας μόνο ένα όνομα χρήστη, έναν κωδικό πρόσβασης και μια διεύθυνση e-mail, χωρίς να χρειάζεται να παρέχει ακόμα και τις πιο βασικές αναγνωριστικές πληροφορίες, όπως το όνομα, την ημερομηνία γέννησης, τη διεύθυνση ή άλλα αναγνωριστικά στοιχεία, με αποτέλεσμα να ανοίγονται εύκολα και ανώνυμα λογαριασμοί στην πλατφόρμα της ανωτέρω εταιρείας, μεταξύ άλλων, και από κατοίκους των ΗΠΑ. Ο κάθε χρήστης μπορούσε να χρηματοδοτήσει ένα λογαριασμό της εταιρείας συμφερόντων του κατηγορουμένου με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Ένας τρόπος ήταν η χρηματοδότηση του λογαριασμού με παραστατικό χρήμα που μπορούσε να μετατραπεί σε ψηφιακό νόμισμα. Με το παραστατικό χρήμα ο χρήστης μπορούσε να ξεκινήσει μια ενσύρματη μεταφορά από ένα οικονομικό ίδρυμα απευθείας προς την εταιρεία, με κατάθεση σε έναν από τους λογαριασμούς των εταιρειών-βιτρινών, με τις οποίες συνεργαζόταν η εταιρεία συμφερόντων του κατηγορουμένου. Επίσης, μπορούσε να χρηματοδοτήσει ένα λογαριασμό με τη χρήση ενός συστήματος πληρωμής από τρίτους, στους οποίους περιλαμβάνοντας συνεργαζόμενες με την ανωτέρω εταιρεία επιχειρήσεις, οι οποίες κατέθεταν παράνομα ψηφιακά χρήματα στην εταιρεία, τα οποία εν συνεχεία μετατρέπονταν σε παραστατικά χρήματα. Ένας άλλος τρόπος περιλάμβανε τη χρηματοδότηση ενός λογαριασμού της εταιρείας με υπάρχοντα ψηφιακά χρήματα του χρήστη. Έτσι, ένας χρήστης που είχε στην κατοχή του ψηφιακό συνάλλαγμα, μπορούσε

να χρηματοδοτήσει απευθείας ένα λογαριασμό της εταιρείας, μέσω καταθέσεων σε ψηφιακά νομίσματα. Επίσης, οι χρήστες της εταιρείας συμφερόντων του κατηγορουμένου μπορούσαν να αγοράσουν ένα είδος "κώδικα" ο οποίος μπορούσε να σταλεί και να ανταλλαχθεί ανάμεσα σε χρήστες της εταιρείας και ο οποίος επέτρεπε στο χρήστη της να στείλει ή και να λάβει παραστατικά χρήματα και ψηφιακά νομίσματα από άλλους χρήστες ανώνυμα, διευκολύνοντας το ξέπλυμα χρημάτων που προέρχονταν από εγκληματικές δραστηριότητες των χρηστών.

Μέσω των ανωτέρω μηχανισμών χρηματοδότησης των χωρίς στοιχεία ταυτότητας λογαριασμών των πελατών της, η εταιρεία συμφερόντων του κατηγορουμένου, δέχτηκε ενσύρματες μεταφορές χρημάτων από τράπεζες των ΗΠΑ και από πολίτες των ΗΠΑ οι οποίοι χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες της εταιρείας του κατηγορουμένου προκειμένου να φυλάξουν να διανείμουν και τελικώς να νομιμοποιήσουν τα εγκληματικά τους έσοδα.

Με τα δεδομένα αυτά, οι αμερικανικές αρχές ζήτησαν από τις ελληνικές αρχές, στην επικράτεια των οποίων βρέθηκε ο Ρώσος υπήκοος, ο οποίος τέλεσε μέρος των ανωτέρω εγκλημάτων από ελληνικό διακομιστή, την έκδοση αυτού στις ΗΠΑ, προκειμένου να δικαστεί για τα αποδιδόμενα σε αυτόν εγκλήματα.

Το Εφετείο Θεσσαλονίκης, με την υπ' αριθ. 690/2017 απόφασή του, γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου, απόφαση η οποία επικυρώθηκε εν συνεχεία από την υπ' αριθ. 2080/2017 απόφαση του Αρείου Πάγου. Μεταξύ άλλων, με την ανωτέρω απόφαση του Αρείου Πάγου κρίθηκε ότι πέραν του εγκλήματος της λειτουργίας μη αδειοδοτημένης επιχείρησης υπηρεσιών χρηματικών συναλλαγών, το σύνολο των λοιπών αποδιδόμενων στον εκζητούμενο αδικημάτων εμπίπτουν στην έννοια του διπλού αξιοποιήσιμου καθώς υπάγονται *«στη νομοτυπική μορφή του εγκλήματος της*

νομιμοποίησης εσόδων από τις εγκληματικές δραστηριότητες της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών (άρθ. 20 Ν. 3459/2006, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθ. 20 του Ν. 4139/2013), της διακεκριμένης απάτης με υπολογιστή (άρθ. 386Α, σε συνδυασμό με άρθ. 386 παρ. 2 ΠΚ) , της εκβίασης (άρθ. 385 περ. 1 εδ. β` ΠΚ) και διακεκριμένης κλοπής (άρθ. 374 περ. ε` ΠΚ) , που τελέσθηκε εν γνώσει του δράστη με: α) τη μετατροπή και μεταβίβαση περιουσίας προερχόμενης από τις ανωτέρω εγκληματικές δραστηριότητες με σκοπό την απόκρυψη και συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της και την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε εμπλέκεται στις δραστηριότητες αυτές, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του, β) την απόκρυψη και συγκάλυψη της φύσης, προέλευσης, διάθεσης, διακίνησης και χρήσης περιουσίας προερχόμενης από τις ανωτέρω εγκληματικές δραστηριότητες, γ) την απόκτηση, κατοχή, διαχείριση και χρήση της προερχόμενης από τις ανωτέρω εγκληματικές δραστηριότητες περιουσίας, και δ) τη σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για τη διάπραξη των εν λόγω πράξεων, από πρόσωπο το οποίο ενεργεί τόσο για λογαριασμό του όσο και προς όφελος και εντός των πλαισίων εγκληματικής οργάνωσης ή ομάδας, που προβλέπεται από τις διατάξεις των άρ. 1, 2 περ. α`, β`, γ`, ε`, 3 περ. ζ`, θ`, κ`, 4 παρ. 1, 45 παρ. 1 περ. γ` - α`, 46, 48, 49 και 50 του Ν. 3691/2008 και τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) ετών και χρηματική ποινή από 50.000,00 ευρώ έως 2.000.000,00 ευρώ. Τούτο διότι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των ως άνω διατάξεων του Ν. 3691/2008 , είναι κατά το ελληνικό ποινικό δίκαιο έγκλημα υπαλλακτικώς μικτό, αφού οι περισσότεροι τρόποι τελέσεώς του αποτελούν εκφάνσεις του ίδιου εγκλήματος που μπορούν να εναλλαχθούν και σε περίπτωση που συντρέχουν περισσότεροι τρόποι τελέσεώς του, μόνον ένα έγκλημα τελείται και όχι περισσότερα, όπως στο αμερικανικό ποινικό δίκαιο, η δε τέλεσή του για λογαριασμό, σε όφελος ή στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης ή ομάδας, που

αντιστοιχεί στην προβλεπόμενη από το Αμερικανικό Δίκαιο πράξη της "συνωμοσίας", που δεν προβλέπεται με την ο-ρολογία αυτή ως αξιόποινη πράξη στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο, πλην όμως ταυτίζεται εννοιολογικά με το προβλεπόμενο από τις διατάξεις του άρθ. 187 παρ. 1 και 5 έγκλημα της εγκληματικής οργάνωσης ή συμμορίας προς διάπραξη κακουργημάτων, συνιστά κατά το ελληνικό ποινικό δίκαιο επιβαρυντική περίπτωση τελέσεώς του ως άνω εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και όχι άλλο αυτοτελές έγκλημα, όπως στο Αμερικανικό Ποινικό Δίκαιο».

Το Δικαστήριο ομοίως έκρινε ότι από τα εισφερόμενα νομίμως αποδεικτικά μέσα προέκυπταν επαρκείς ενδείξεις ενοχής που δικαιολογούσαν την έκδοση του εκζητουμένου ενώ δεν συνέτρεχε περίπτωση παραγραφής των αποδιδόμενων σε αυτόν αδικημάτων.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η σκέψη του Δικαστηρίου αναφορικά με τον τόπο τέλεσης των ανωτέρω εγκλημάτων. Συγκεκριμένα, ο Άρειος Πάγος δέχθηκε ότι τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση του εκζητουμένου τελέστηκαν και στις ΗΠΑ και σε βάρος Αμερικανών πολιτών και δεν στοιχειοθετείται για το λόγο αυτό, λόγος απαγόρευσης της έκδοσης, κατ' εφαρμογή του άρθ. 438 περ. β' ΚΠΔ, διότι η δίωξη και τιμωρία του αλλοδαπού εκζητουμένου δεν εμπίπτει σύμφωνα με τους ελληνικούς νόμους στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των Ελληνικών Δικαστηρίων, ενόψει του ότι το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν περιλαμβάνεται στις περιοριστικώς αναφερόμενες περιπτώσεις διεθνούς δικαιοδοσίας ως προς τα εγκλήματα που ρητώς αναφέρονται στη διάταξη του άρθ. 8 ΠΚ.

Αντίστοιχα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη της παρ. 3 του άρθ. 2 του Ν. 3691/2008 , που ορίζει ότι νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες υπάρχει και όταν οι δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η προς νομιμοποίηση

περιουσία έλαβαν χώρα στο έδαφος άλλου κράτους, δεν καθιδρύει διεθνή δικαιοδοσία εφαρμογής των ελληνικών ποινικών νόμων και σε αλλοδαπούς, αλλά, αναφερόμενη μόνον στην υποκείμενη παράνομη δραστηριότητα, απλώς επεκτείνει τη θεμελίωση της νομιμοποίησης και σε έσοδα ή περιουσία που προήλθαν από βασικά αδικήματα, τα οποία τελέστηκαν εκτός της ελληνικής επικράτειας.

Επίσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη της παρ. 3 του άρθ. 5 ΠΚ, όπως αυτή προστέθηκε με το άρθ. 2 του Ν. 4267/2014, δεν καθιερώνει αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων για όσες αξιόποινες πράξεις τελούνται μέσω διαδικτύου από αλλοδαπούς, αλλά συντρέχουσα δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων, ενόψει του ότι θεωρείται ως τόπος τελέσεώς τους και η ελληνική επικράτεια.

Η έκδοση του εκζητουμένου μεταξύ άλλων και για το τελεθέν μέσω διαδικτύου έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες εγκρίθηκε και ουδόλως αποτράπηκε από τη μεσολαβούσα θέση σε ισχύ του ευνοϊκότερου νέου ΠΚ καθώς, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 1913/2019 απόφαση του Αρείου Πάγου, δεν προβλέπεται δικαίωμα ασκήσεως αιτήσεως επανεξέτασης από τον ΚΠΔ ή το ν. 3251/2004 στη διαδικασία έκδοσης ή εκτέλεσης του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, με αποτέλεσμα να απορριφθεί η νέα αίτηση του εκζητουμένου ως απαράδεκτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Beare and Schneider, Tracing of Illicit Funds: Money Laundering in Canada, 1990. 304.
2. Chaikin, Money Laundering as a Supra-National Crime: An investigatory Perspective, Principles and Procedures For A Transnational Criminal Law, 1992.
3. Chaum, David, “Blind signatures for untraceable payments” (Advances in Cryptology Proceedings. 82 (3) 1983), 199-203.
4. Danton Bryans, “Bitcoin and Money Laundering: Mining for an Effective Solution' (89 IND LJ 441, 2014), 447.
5. Demosthenes Chryssikos, Nikos Passas, Christopher D. Ram, The evolving challenge of identity-related crime: addressing fraud and the criminal misuse and falsification of identity (UN ISPAC), 154. <http://www.ispac-italy.org/pubs/ISPAC%20-%20Identity%20Theft.pdf>
6. Dong He, Karl Habermeier, et al, “Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations” (IMF Staff Discussion Note. SDN/16/03, January 2016), 7.
7. Dr. Robby Houben, Alexander Snyers, “Cryptocurrencies and blockchain: legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion” (EP, Study requested by the TAX3 Committee, July 2018), 20.
8. EBA, “Warning to consumers on VCs” (EBA/WRG/2013/01, 12 December 2013).

9. ECB, “Virtual Currency Schemes” (October 2012), 13.
10. European Commission “Commission strengthens transparency rules to tackle terrorism financing, tax avoidance and money laundering” (Press Release, Strasbourg, 5 July 2016) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2380_en.htm.
11. European Parliament “Introductory statement and closing remarks by Mario Draghi” (plenary debate on the ECB Annual Report for 2016, Strasbourg, 5 February 2018)
12. FATF, “FATF Report on Virtual Currencies. Key definitions and Potential AML/CFT Risks” (June 2014), 4.
13. FATF, Vulnerabilities of Casinos and Gaming Sector, 2009, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Vulnerabilities%20of%20Casinos%20and%20Gaming%20Sector.pdf>
14. Fiedler, Online Gambling as a Game Changer to Money Laundering?,
15. Geist, Is there a there there-Toward greater certainty for Internet jurisdiction, BerkeleyTechLJ, 2001. 1345.
16. Gercke, Understanding Cybercrime: Phenomena. Challenges and Legal Response, 2012.
17. Glouch, A world of difference: The Budapest Convention on Cybercrime and the challenges of harmonization, MonUnLR 2014, 698 επ
18. Holman, D., Stettner B., “Anti-Money Laundering Regulation of cryptocurrency: US and Global Approaches” (A&O LLP, ICLG 2018), 32.
19. Jougoux, Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Διαδικτύου, 2016.
20. Kerr, Cybercrime’s Scope: Interpreting ‘Access’ and ‘Authorization’ in computer misuse statutes, New York University Law Review, 2003, 1956.

21. Moneyval, Criminal money flows on the Internet, 2012.
22. Moore/Clayton/Anderson, The economics of Online Crime, JEcPer 2009 3 επ.
23. Rizkalla, Money Laundering: The European Approach, Eur&CivLF 1998, 113.
24. Ross, Οι βιομηχανίες του μέλλοντος, 2016.
25. Schmidt, Patrolling Cyberspace: Lessons Learned from a Lifetime in Data Security, 2006.
26. Sprenger P., Balsiger F., “Anti-Money laundering times of cryptocurrencies. Cryptocurrencies – game changers in many ways” (KPMG, June 2018).
27. Stessens, Money Laundering, 2000.
28. U.S. Department of Justice Drug Enforcement Administration “2018 National Drug Threat Assessment” (October 2018), p. vii
<https://www.dea.gov/sites/default/files/2018-11/DIR-032-18%202018%20NDTA%20final%20low%20resolution.pdf>
29. Ulrich, Η έννομη τάξη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, ΠοινΧρ 2011, 721.
30. Vogel, Towards a Global Convention against Cybercrime, ReAIDP/e-RIAPL, 2008. C-07, 1.
31. Αλεξιάδης, Η νομιμοποίηση των προσόδων του εγκλήματος, Αρμ 1992, 4 επ.
32. Αλεξιάδης, Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου (άρθρο 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ), ΕΕΕυρΔ 1986, 35 επ.
33. Ανδρουλάκης, Η ποινική δογματική και η απήχισή της στην πράξη 50 χρόνια μετά (ένα παράδειγμα), ΠοινΧρ 2002, 289 επ.
34. Αργυρόπουλος, Ηλεκτρονική Εγκληματικότητα, 2001.
35. Βαγενά, Το νέο θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος, ΔίΜΕΕ, 2017, 28 επ.

36. Βασιλακόπουλος, «Τινά περί ξεπλύματος»: Λογική – συστημική ερμηνεία και εντροπία του ν.2331/1995, σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία,;
37. Βασιλακόπουλος, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (Κριτικές παρατηρήσεις στις ποινικές διατάξεις του Ν. 2331/1995), ΠοινΧρ 2006, 1365.
38. Γιαννακούλα, Έγκλημα και ποινή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015.
39. Δημήτραινας, Η διεύρυνση (;) της έννοιας της 'βασικής' εγκληματικής πράξης στο έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ΠοινΧρ 2006, 350 επ..
40. Δημήτραινας, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, 2002.
41. Δημητράτος, Έννομο αγαθό και διδασκαλία περί εγκλήματος στο Ποινικό Δίκαιο, 1998.
42. Διονυσοπούλου, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Μια συμβολή στο ζήτημα του προστατευόμενου εννόμου αγαθού του αρ. 2 παρ. 1 ν. 2331/1995, ΠοινΧρ 1999, 988 επ.
43. Διονυσοπούλου, Πότε ένα περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα; Συμβολή στον καθορισμό του κύκλου των πρόσφορων αντικειμένων της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ΠοινΧρ 2006, 363.
44. Δουβή, Offshore δραστηριότητες, 2008.
45. Καιάφα-Γκμπάντι, Η δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στο πλαίσιο της Ε.Ε.: Η πρόταση της Επιτροπής του 2012 και οι νέες προκλήσεις για το κράτος δικαίου, 2013, 401 επ.

46. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισαβώνας, 2011.
47. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση της διαφθοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η επίδρασή της στην εθνική μας έννομη τάξη: σημεία αιχμής των σύγχρονων ενωσιακών επιλογών και δικαιοκρατικές προκλήσεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο σε Η ποινική διαχείριση της δωροδοκίας : δυνατότητες και όρια : 6ο Συνέδριο 31 Μαΐου -1 Ιουνίου 2013, 15.
48. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ΠοινΧρ 2007, 3 επ..
49. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία.
50. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση των επιθέσεων κατά των συστημάτων πληροφοριών στο πλαίσιο της Ε.Ε. και η αναμενόμενη επίδρασή της στην ελληνική έννομη τάξη, ΠοινΧρ 2011, 490.
51. Καϊάφα-Γκμπάντι, Κοινοτική αρμοδιότητα και ποινική καταστολή των παραβιάσεων του Κοινοτικού Δικαίου, ΕΕΕυρΔ 2004, 65 επ.
52. Καϊάφα-Γκμπάντι, Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, 2004..
53. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ποινικό Δίκαιο και καταχρήσεις της πληροφορικής, Αρμ 2007, 1058 επ.
54. Καϊάφα-Γκμπάντι, Το ποινικό Δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2003.
55. Καμπέρου-Ντάλα, Ο ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, 2009.
56. Κάτσιο, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος: Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, 1998, 76 επ.

57. Κιούπης, Ο τόπος τέλεσης του διαδικτυακού εγκλήματος και η απροσδόκητη διεύρυνση της έννοιας της «ημεδαπής» (άρθρο 5 παρ. 3 ΠΚ), ΠoinΧρ 2014, 561.
58. Κιούπης, Ποινικό Δίκαιο και Internet 1999.
59. Κονταξής, Η απλή τραπεζική κατάθεση ως νομιμοποίηση χρημάτων («ξέπλυμα»), ΠoinΔικ 2007, 617 επ.
60. Κουράκης, Το οικονομικό έγκλημα στην Ελλάδα σήμερα, ΠoinΔικ 2000, 644 επ.
61. Λάζος, Το οικονομικό έγκλημα στη σύγχρονη Ελλάδα. «Σκληρά» δεδομένα και βασικές συντεταγμένες, ΠoinΔικ 2000, 655 επ.
62. Λίβος, Το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» και η εξιχνίασή του σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία,.
63. Μπόλου, Εξωχώριες εταιρείες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη, ΝοΒ 2013, 935.
64. Νούσκαλης, Η λειτουργία της αναλογικότητας στις εναλλακτικές-μη φυλακτικές ποινές, 2015.
65. Πανούσης, Επτά αλήθειες, μία πρόταση και ένα υστερόγραφο για το Μεγάλο Αδερφό σε e-ΘΕΜΙΣ, Το Δίκαιο στην Ψηφιακή Εποχή, 2012, 79 επ.
66. Παπακυριάκου, Η ποινική νομοθεσία για την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ως θεμελιώδης άξονας ενός νέου μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, ΤιμΤομ Μανωλεδάκη Τ II, 2007, 505 επ.
67. Παρασκευόπουλος, Η επίδραση της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής στο ποινικό δικονομικό δίκαιο, ΠoinΧρ 2002, 585 επ.
68. Παύλου, Η δήμευση στον Ποινικό Κώδικα και στους ειδικούς ποινικούς νόμους, 1994.

69. Παύλου, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Από τον Ν. 2331/1995 στον Ν. 3424/2005: η εξέλιξη και γιγάντωση μίας δογματικής και κυρωτικής εκτροπής, ΠoinΧρ 2006, 342 επ.
70. Συμεωνίδου - Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες πράξεις - Προβλήματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του Ν 2331/1995, ΠoinΔικ 2002, 288 επ.
71. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Δικηγορικό απόρρητο και νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, ΠoinΧρ 2006, 289.
72. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών: οι θέσεις της ΕΕ για την ποινική τους αντιμετώπιση και το ελληνικό ποινικό δίκαιο, Δίκαιο Πληροφορικής (πρακτικά), 2013, 59 επ,
73. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις σε Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΠΔ, «Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου» 2000, 124 επ.
74. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων μετά το Ν 3424/2005: ερμηνευτικές προτάσεις, ΠoinΔικ 2007, 606 επ.
75. Τζαννετής, Η δήμευση των νομιμοποιούμενων προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας, σε Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία, ο.π..
76. Τριανταφύλλου, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: τα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά και η συμβολή τους στην ερμηνεία του αρ. 2 παρ. 1 του Ν. 2331/1995, σε ΤιμΤομ Ν. Ανδρουλάκη, 2003, 739 επ.
77. Τσιρίδης, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), 2009.
78. Τσόλιας, Η πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις επιθέσεις κατά των συστημάτων πληροφοριών και την

κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2005/222 ΔΕΥ του Συμβουλίου σε e-
ΘΕΜΙΣ, Αντιμέτωποι με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις, 2011, 5.

79. Τσουραμάνης, Ψηφιακή Εγκληματικότητα, 2005.

80. Χατζηνικολάου, Η ποινική καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από
εγκληματικές δραστηριότητες σε Καϊάφα-Γκμπάντι (επιμ.), Οικονομικό
Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα, Τ Ι, 2014, 748 επ.

81. Χατζηνικολάου, Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος, 2017.

82. Χλούπης, Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: περιγραφή
του φαινομένου και τρόποι αντιμετώπισης, ΠοινΔικ 2000, 369 επ.